

úřad
pro ochranu
osobních
údajů

V Ý R O Č N Í Z P R Á V A 2 0 0 3

Obsah

Ohlédnutí předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů za rokem 2003	5
Činnost Úřadu v oblasti legislativní a právní	11
Registrace	17
Kontrolní činnost Úřadu	21
Činnost Odboru kontroly	32
Projednávání přestupků a vedení řízení o správních deliktech	43
Styky se zahraničím a zapojení Úřadu do mezinárodní spolupráce	45
Úřad, sdělovací prostředky a komunikační nástroje	51
Správa informačního systému	54
Personální zabezpečení Úřadu	57
Hospodaření Úřadu	58
Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění	61
Úřad pro ochranu osobních údajů v přehledu – rok 2003 (souhrnná tabulka)	62

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Ohlédnutí předsedy Úřadu pro ochranu osobních údajů za rokem 2003

Rok 2003 byl posledním rokem příprav na vstup České republiky do Evropské unie. Také Úřad pro ochranu osobních údajů se na tuto novou situaci důsledně připravoval a připravuje. Posílení postavení v Radě Evropy, pokračující pozorovatelský statut v bruselské skupině WP29 či nová zastoupení ve společném dozorovém orgánu pro Europol a Schengen budou nepochybně klást na pracovníky Úřadu po vstupu do Evropské unie vysoké požadavky.

K tomu, aby Úřad zastával rovnocenné postavení mezi partnerskými dozorovými institucemi v ostatních státech Evropské unie a mohl se účastnit prací na tvorbě a rozvoji evropské ochrany osobních údajů, je ovšem nezbytné, aby tato součást ochrany lidských práv a svobod kvalitně fungovala a byla zabezpečena také v České republice: Aby čeští občané byli dostatečně informováni o svých právech, aby správci a zpracovatelé osobních údajů respektovali domácí i evropské právo a aby dozor nad zpracováním osobních údajů byl schopen efektivně a rychle zjednat nápravu v případech, kdy je zákon o ochraně osobních údajů porušován.

Právě uplynulý rok sice opět posunul Českou republiku k harmonizaci s evropskou praxí, zároveň však ukázal, že mnohé je nutno ještě vykonat. Občané jsou stále nedostatečně obeznámeni s důsledky zneužití osobních informací a správci a zpracovatelé ve státním i v soukromém sektoru se velmi často snaží principy ochrany soukromí obcházet, znevažovat či ignorovat. Náskok, který mají státy Evropské unie v oblasti ochrany soukromí, nebude snadné dohonit, pokud nebude soukromý život jednotlivců považován za hodnotu, kterou především v zájmu silné a životaschopné demokracie není radno devalvovat.

Úřad se v roce 2003 začal podílet na zlepšování ochrany osobních údajů v nově vzniklých evropských demokraciích. Podílel se na aktivitách Rady Evropy zaměřených na Ruskou federaci, Bosnu a Hercegovinu a také na Kypr. Pro bosenské ochránce osobních dat uspořádal v Praze pracovní seminář, v ostatních případech se účastnil práce v expertní skupině. Tato činnost bude nepochybně pokračovat i v dalších letech. Česká republika tak začíná předávat své zkušenosti a znalosti v oblasti ochrany dat, které před léty sama získávala od zkušenějších evropských států.

V roce 2003 bohužel přetrvávala celosvětová obava z terorismu. K těmto opodstatněným obavám se přidružila obava z šíření celosvětové epidemie – nemoci SARS. I to ukázalo, že svět není dostatečně připraven na společné a efektivní kroky. Stejně jako opatření proti terorismu byla i opatření proti šíření nemoci SARS vesměs izolovaná, nekoordinovaná a v České republice nedostatečně respektující práva na ochranu soukromí osob. Evropská komise prakticky celý rok vyjednávala s USA o předávání osobních dat leteckých pasažérů a řada států Evropské unie s požadavky USA nesouhlasí. Nicméně nové teroristické hrozby přetrvávají a nepochybně bude nutno hledat míru rovnováhy mezi právem na soukromí a prevencí rizik. Tomuto hledání bude nutno věnovat pozornost i v České republice.

Věřím, že se Úřad zhostí všech úkolů, které mu budou v příštím roce předloženy jak v domácí, tak v zahraniční oblasti. Ačkoliv v roce 2003 zaznamenal řadu úspěchů, bude muset v příštím roce mnohé zlepšit. Zejména dozorová činnost bude muset být efektivní, kvalitní, účinná. Bude třeba zavést účinné mechanismy ve správním rozhodování, poněvadž lze očekávat, že Úřad bude mít další kompetence (např. v dozoru při zasílání obchodních sdělení a nabídek). Stále jsou v povědomí Úřadu nesplněná přání a představy vůči mladé generaci. Bude nutno najít cestu ke starším občanům, kteří se častěji stávají oběťmi protiprávního zpracování osobních údajů. Úřad bude muset soustředěně prosazovat a podporovat kroky, které mají vliv na tvorbu právního řádu v oblasti ochrany soukromí.

Nemohu ve vstupu k bilanci roku 2003 opomenout zmínku o tom, že výše uvedené aktivity Úřad již rozvíjí v důstojném prostředí, byť teprve s novým rokem a schváleným státním rozpočtem na rok 2004 se projasnila perspektiva, že dokáže vyhovující budovu získat. Značný odborný potenciál Úřadu se tak bude rozvíjet a přinášet svůj vklad pro Českou republiku v naprosto vyhovujících podmínkách.

Nemohu ale také opomenout příležitost při bilancování roku 2003 a nekonstatovat problémy v oblasti ochrany osobních údajů, které Úřad zaznamenal: Ty, které mají závažný dopad na kvalitu ochrany soukromí v České republice, zdaleka nejsou vyřešené a mají výrazné konsekvence v chápání lidské a občanské individuality, a proto zprostředkovaně ovlivňují také kvalitu uplatňování principů demokracie.

Problematika ochrany osobních údajů v ČR přetrvávající z roku 2003

Přes trvalý trend zvyšujícího se respektu k ochraně osobních údajů a soukromí jednotlivců je v této oblasti stále mnoho problémů. Jednak je nutno trvale zlepšovat právní povědomí občanů a informovat o jejich právech na ochranu soukromého a rodinného života, poukazovat na rizika zneužití osobních údajů, šířit znalosti o možnostech nápravy závadného stavu při zpracování osobních údajů.

Na druhé straně je zapotřebí všemi dostupnými nástroji bojovat proti snahám neoprávněně zpracovávat osobní údaje jednotlivců, omezovat jejich práva a hledat skryté metody monitorování soukromí osob.

Některé problémy, s nimiž se v roce 2003 Úřad setkal, vyvolaly polemické názory při jejich řešení. Ale řešení bude nutno nalézat urychleně. S ohledem na skutečnost, že Česká republika bude už v květnu roku 2004 členskou zemí Evropské unie, bude třeba opírat se o mezinárodní zkušenosti, ale také zohlednit změnu zákona o ochraně osobních údajů, která byla koncem roku schválena vládou a začala být projednávána v Parlamentu ČR, což musí vyústit v řešení slučitelné s evropskými předpisy.

Kamerové sledování osob ve školských zařízeních

Umístění kamerových sledovacích systémů bylo zjištěno u řady školských zařízení (školy, internáty, výchovná zařízení). V diskusích nechťeli představitelé školských zařízení připustit možnost porušování práva jednotlivců na soukromí. Obtížně se nachází soulad mezi požadavkem škol na ochranu svého majetku s požadavkem práva jednotlivce na soukromí.

Kamerové systémy by neměly být instalovány v prostorách, v nichž jednotlivci oprávněně předpokládá respektování soukromí (šatny, převlékací kabiny, umývárny, toalety). O použití kamerového systému musejí být žáci, studenti i učitelé či vychovatelé informováni a systém nesmí používat skryté kamery.

Zpracování nezbytné v demokratické společnosti

V roce 2003 propukla celosvětová epidemie akutního respiračního syndromu (SARS). Ministerstvo zdravotnictví v rámci preventivních opatření zavedlo tzv. příletové karty, v nichž všichni cestující přilétající do České republiky, museli sdělovat informace o svém pobytu.

Rovněž v tomto případě nebyl nalezen soulad mezi článkem 8 Úmluvy o lidských právech (právo na respektování obydlí) a právem státu na jeho omezení podle zákona o ochraně veřejného zdraví.

Stát má jistou rozhodovací pravomoc při volbě opatření omezujícího právo na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence, nemá však neomezenou volnost v podrobení osob podléhajících jeho jurisdikci těmto opatřením. Státy nemohou přijmout jakékoliv opatření, které považují za vhodné. Pouze opatření, která jsou nezbytná v demokratické společnosti, mohou být přijímána.

Rozesílání obchodních a reklamních nabídek

Dosud marketingové či obchodní firmy využívají možnosti zasílat své nabídky a reklamu až do doby, než subjekt údajů vyjádří, že si nepřeje nadále reklamu dostávat (tzv. princip opt-out). Toto omezující opatření nebylo dostatečně efektivní. Evropský parlament se tedy rozhodl nařídit pro rozesílání obchodních nabídek a reklamy

zásadu opačnou – totiž že takové zásilky je možno doručovat jen v případě, kdy o ně subjekt údajů požádá (tzv. princip opt-in). Tento princip je zakotven ve Směrnici 2002/58/ES, kterou Česká republika promítne do svého právního řádu v roce 2004.

Zjišťování informací o majetkových poměrech

Dlouhotrvajícím problémem zůstává právně nevyřešená situace, kdy prostřednictvím veřejně přístupných registrů a seznamů lze sledovat majetkové poměry fyzických osob a získávat přístup k dalším osobním údajům. Tento problém je patrný také v oblasti sociálního zabezpečení, kdy úředníkům, kteří rozhodují o přiznání dávek státní sociální podpory, nebyly současně nařízeny postupy, jak zjišťovat majetkové poměry žadatelů o sociální dávky, aby se zamezilo jejich vyplácení neoprávněným osobám.

Krádež identity

V roce 2003 se celosvětově a také v České republice zvýšila trestná činnost páchaná pomocí odcizení osobních identifikačních údajů. Nemusí se vždy jednat o padělaní osobních dokladů. Často se vyskytují případy odcizení osobních informací, ať již z veřejných evidencí, neoprávněným sdružováním osobních údajů získaných pro rozdílné účely či únikem z databází z důvodu jejich nedostatečné ochrany. V této souvislosti bude nutno přehodnotit nahlížení našeho práva na veřejné registry a evidence. Bude nutno přesvědčit příslušné státní orgány, že tyto veřejné registry by měly mít strukturu osobních údajů rozdělenou na část veřejně přístupnou a na část neverejnou, na níž by se vztahoval přísnější režim ochrany. Také bude nutno na tyto registry nahlížet tak, že využití osobních údajů z nich bude možné jen pro účely, které nejsou rozdílné od účelu, pro který byly původně shromážděny.

Zpracování biometrických informací

V souvislosti s opatřeními přijatými v USA v boji proti světovému terorismu se začalo široce diskutovat o možnostech využití biometrických údajů pro identifikaci osob. Touto problematikou se zabývala Rada Evropy i Evropská komise. Po celý rok byla vedena jednání mezi Evropskou komisí a USA o přijatelné míře omezování soukromí jednotlivců v rámci boje proti terorismu. Úřad pro ochranu osobních údajů navrhl, aby biometrické osobní údaje byly v zákonu o ochraně osobních údajů zařazeny do kategorie citlivých osobních údajů a podřízeny přísnějším pravidlům při jejich zpracovávání. Této problematice bude nutno věnovat pozornost v příštím roce, kdy se také u nás bude rozhodovat o vydání cestovních dokladů s biometrickou identifikací jejich držitelů.

Všeobecné smluvní podmínky finančních institucí

Poměrně rozšířeným nešvarem je, že všeobecné smluvní podmínky finančních institucí zahrnují také vyžádání souhlasu klienta k úkonům, které nejsou nezbytné pro plnění uzavřené smlouvy. Často se tímto způsobem vyžaduje souhlas ke zpracování osobních údajů pro marketingové účely nebo k předání osobních údajů dalším subjektům, které se na plnění uzavřené smlouvy nepodílejí. Takový postup je nutno považovat za nečestný.

Legalizace zpracování údajů pomocí souhlasu subjektu údajů

Souhlas subjektu údajů je důležitým nástrojem legitimního zpracování osobních údajů. Nicméně nikoliv jediným. Někteří správci se domnívají, že zpracování osobních

údajů, jež není v souladu se zákony, je možno legitimizovat souhlasem subjektů údajů. Několik praktických problémů řešených v Evropské unii (např. při předávání osobních údajů do USA) ukazuje, že tato praxe nebude v České republice nadále přijatelná.

Národní zdravotní registry

Koncem roku 2003 se široce diskutoval problém, zda a za jakých podmínek je možno zpracovávat osobní údaje o nemocných osobách v celonárodních registrech. Zpracování osobních údajů a citlivých údajů o zdravotním stavu jednotlivců musí být upraveno zákonem. Tento požadavek vychází jednak ze zákona o ochraně osobních údajů, jednak z evropských předpisů – Úmluvy č. 108 a Směrnice 95/46/ES. Řada národních zdravotních registrů je provozována bez relevantního právního zajištění. Bude nutno provést důkladnou „inventuru“ z pohledu množství registrů a množství údajů v nich zpracovávaných. Bude totiž nutno obhájit, že takové zpracování je v demokratické společnosti nezbytné v zájmu ochrany zdraví obyvatel a jednotlivců, či vyhovuje výjimkám stanoveným pro zpracování citlivých údajů Směrnicí 95/46/ES (čl. 8).

Monitorování elektronické pošty zaměstnavatelů

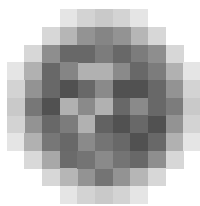
Problematika elektronických komunikací dostane v příštím roce nové dimenze. Do českého právního řádu bude promítnuta Směrnice EU 2002/58/ES o soukromí v elektronických komunikacích. Nový zákon bude regulovat řadu institucí, které používají elektronické komunikace, bude se dotýkat zaměstnavatelů, kteří jsou připojeni na síť internet a využívají elektronickou poštu, i společností, které elektronickou komunikaci používají pro nabízení obchodu a služeb.

RNDr. Karel Neuwirt

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Činnost Úřadu v oblasti legislativní a právní

I. Postavení a působnost Úřadu

Postavení a působnost Úřadu jako nezávislého dozorového orgánu státu je vymezena zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“). V roce 2003 nebyl zákon o ochraně osobních údajů dotčen žádnou přímou novelou, a platí tedy ve znění zákonů přijatých v minulých letech, tj. ve znění zákonů č. 227/2000 Sb., č. 177/2001 Sb., č. 450/2001 Sb., č. 107/2002 Sb., č. 309/2002 Sb., č. 310/2002 Sb. a č. 517/2002 Sb. Pokud bude úspěšně završen legislativní proces, budou Úřadu v roce 2004 svěřeny další kompetence, a to podle novely zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, v těch případech, kdy se jedná o neoprávněné nakládání s rodným číslem nebo neoprávněné využívání rodného čísla, a dále také kompetence podle připravovaného zákona o některých službách informační společnosti, který by měl alespoň částečně řešit problém tzv. „spamingu“.

II. Aktivity Úřadu v oblasti legislativní

Novela zákona o ochraně osobních údajů. V souladu s Plánem legislativních úkolů vlády na rok 2003 připravil Úřad pro ochranu osobních údajů a společně s Ministerstvem informatiky předložil k 30. září 2003 pro jednání vlády návrh zákona, kterým se mění zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „novela zákona“).

Tímto krokem byla završena etapa příprav a vyjednávání, která započala již začátkem roku 2003, kdy byl ustaven pracovní tým pro přípravu novely zákona – a to jako odezva na výsledky hodnotící mise expertů Evropské unie, která se uskutečnila roku 2002 v zájmu plné harmonizace zákona o ochraně osobních údajů s evropským právem a v reakci na legislativní vývoj v ČR v letech 2002 a 2003. Zhruba v polovině roku byla novela zákona rozeslána poprvé do mezirezortního připomínkového řízení a vzhledem k tomu, že se v mnoha ohledech ukázalo jako nezbytné přepracovat některé části novely zákona, bylo rozhodnuto provést ještě druhé kolo mezirezortního připomínkového řízení, které proběhlo v srpnu 2003. Následně poté byla novela předložena vládě a po projednání v legislativních orgánech vlády byla novela schválena usnesením vlády č. 1086 dne 5. listopadu 2003. Bezprostředně po ukončení vládního legislativního procesu byla novela zákona předložena pro jednání Parlamentu, který se tímto návrhem zabýval již na prosincové schůzi Poslanecké sněmovny, kdy proběhlo první čtení návrhu.

Novela zákona je zpracována v kontextu blížícího se členství České republiky v Evropské unii a s tím rostoucí nutnosti sjednotit obecné podmínky ochrany soukromí v souvislosti se zpracováním osobních údajů v právním řádu České republi-

ky s podmínkami, které vyplývají z mezinárodních závazků České republiky v této oblasti a jsou vyjádřeny především ve Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (dále jen „Směrnice 95/46/ES“) a v Úmluvě č. 108, o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (dále jen „Úmluva 108“), která byla ratifikována Českou republikou v roce 2001 (viz Sdělení Ministerstva zahraničních věcí publikované ve Sbírce mezinárodních smluv pod číslem 115/2001). Proto se navrhuje spojit datum účinnosti novely zákona se dnem vstupu České republiky do Evropské unie.

Tento záměr Úřadu se promítá zejména do novelizace těch ustanovení, jejichž prostřednictvím se deklaruje vztah zákona o ochraně osobních údajů k právu Evropských společenství a k mezinárodním smlouvám (§ 1, 27). Vedle toho však současně dochází ke zpřesnění některých užívaných pojmů a zavedení nových pojmů korespondujících se Směrnicí 95/46/ES (§ 4). S tím úzce souvisí i nová úprava podmínek pro vydání souhlasu subjektu údajů se zpracováním osobních údajů (§ 4, 5 a 9). Novelizací prošlo také ustanovení týkající se vztahu mezi správcem a subjektem údajů, zejména pokud jde o informační povinnosti správce (§ 11 a 12), realizace opatření na základě námítky subjektu údajů (§ 21) a dále novelizace podmínky pro odškodnění subjektu údajů v případě porušení povinností správcem nebo zpracovatelem.

Předložená novela zákona se opírá také o zkušenosti Úřadu při aplikaci ustanovení zákona. I když původní záměr tvůrců novely zákona byl zaměřen jen na soulad s právem Evropského společenství, probíhající legislativní proces ukázal i některé další potřeby, které se promítly často i do zcela nového znění některých základních podmínek při zpracování osobních údajů (§ 5) a do pravidel pro využití výjimek ze zákona při postupu správce nebo zpracovatele (§ 9 a 11).

Samostatnou kapitolou je novelizace sankčních ustanovení (Hlava VII). Po dohodě s Ministerstvem vnitra Úřad respektuje obsah vládou schválené koncepce v oblasti správního trestání. Novelizace sankčních ustanovení byla tudíž doplněna na základě východisek obsažených v materiálu schváleném Legislativní radou vlády v srpnu 2003.

V návaznosti na výsledky připomínkového řízení byl jako část druhá návrhu novely zákona připojen návrh na novelizaci zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, jehož obsahem je zejména zrušení odstavce 2 až 5 v § 37. Začleněním tohoto návrhu do návrhu novely zákona se tak Česká republika i v oblasti bankovníctví přiblíží v Evropské unii obecně platným podmínkám pro zpracování osobních údajů.

Je nepochybné a nelze ani očekávat, že přijetím stávajícího návrhu „euronovely“ zákona dojde k odstranění všech problémů v oblasti ochrany osobních údajů, které jsou dnes známy. I přes výrazný posun v chápání a respektování soukromí jednotlivce, k němuž došlo ve společnosti, se stále objevují snahy o nátlakové jednání, jehož hlavním cílem je využití nerovného postavení jedince vůči zájmům skupiny subjektů, vydávaných často za zájem státu. Proto je úsilí Úřadu zakládané jeho postavením a kompetencemi právě v této citlivé souvislosti nezastupitelné.

Nezanedbatelný byl podíl Úřadu na tvorbě právních předpisů připravovaných jinými institucemi: V průběhu roku uplatnil připomínky k více než 80 zákonům, stejnému počtu předpisů nižší právní síly a více než k 30 jiným legislativním návrhům. V porovnání s rokem 2002 je to výrazný nárůst způsobený tím, že Úřad se stal povinným připomínkovým místem v těch případech, kdy se právní předpis nějakým způsobem dotýká zpracování osobních údajů. Lze konstatovat, že se daří do legislativních návrhů prosazovat principy ochrany osobních údajů. Připomínky Úřadu jsou zpravidla v plném rozsahu akceptovány, a tak se připravované právní normy, resp. jejich novely, dostávají do souladu se zákonem o ochraně osobních údajů. Právní řád

se také postupně dostává do souladu se základními principy práva na ochranu soukromí v těch případech, kdy jsou o občanech zpracovávány osobní údaje – jak ve sféře komerční, tak i v celém rozsahu veřejné správy.

Z velkého množství legislativních návrhů, kterými se Úřad zabýval, je třeba zvláště připomenout zcela nový zákon o zaměstnanosti. Tento předpis, téměř kodexového typu, pojímá zcela nově ochranu osobních údajů v dané oblasti. Jsou v něm navržena přesná pravidla pro nakládání s osobními údaji nejen u zaměstnavatelů, ale také u orgánů státu, které vedou příslušné evidence. Principy ochrany osobních údajů se podařilo prosadit do návrhu zákona. Tohoto výsledku bylo dosaženo i příkladnou komunikací s předkladatelem, tedy s Ministerstvem práce a sociálních věcí: Po vypořádání připomínek všech dalších účastníků legislativního procesu, zúčastněných na přípravě nového předpisu, byl celý návrh posouzen z hlediska ochrany osobních údajů a jejich zpracování.

Nikoliv nevýznamnou byla spolupráce s Ministerstvem vnitra na přípravě zákona, kterým se měnil zákon o evidenci obyvatel a rodných číslech. Principy, které Úřad pro ochranu osobních údajů uplatnil při stanovení podmínek pro zpracování rodného čísla, byly předkladatelem akceptovány a výsledkem této spolupráce je právní úprava, která odpovídá současným evropským parametrům zpracování osobních údajů u klíčových registrů státní správy.

Opačnou zkušenost má Úřad s některými návrhy Ministerstva zdravotnictví, které uplatňuje spíše tradicionalistický, až historizující přístup ke zpracování osobních údajů, a základní principy ochrany osobních údajů se tedy prosazují jen obtížně. Příkladem může být návrh nového zákona o zdravotní péči, který měl komplexně řešit mj. problematiku legislativní úpravy pro rozsáhlé registry a evidence, které jsou o občanech historicky vedeny. Tento návrh nakonec Legislativní rada vlády navrhla vrátit ministerstvu k přepracování a problém zdravotních registrů musela vyřešit novela zákona o péči o zdraví lidu, navržená některými poslanci (Sněmovní tisk č. 419). I tato novela je však příkladem toho, jak se Úřad zapojil do legislativního procesu v Poslanecké sněmovně a v Senátu Parlamentu České republiky, a to nejen prostřednictvím svých stanovisek, adresovaných přímo příslušnému členu vlády, ale také přímou komunikací s jednotlivými poslanci a senátory v rámci legislativní činnosti Poslanecké sněmovny a Senátu Parlamentu České republiky.

Vedle již zmíněných novelizací právních předpisů Úřad rovněž uplatnil své připomínky k návrhu zákona, kterým se mění některé zákony na úseku ochrany veřejného zdraví (Sněmovní tisk č. 215), a to v souvislosti s navrhovaným ustanovením § 79, které se týká sběru a zpracování osobních údajů orgány ochrany veřejného zdraví; dále k návrhu novely zákona č. 61/1966 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů (Sněmovní tisk č. 260), a to zejména k části, která se dotýká způsobu a rozsahu provádění identifikace povinnými osobami; a dále k návrhu novely zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (Sněmovní tisk č. 414), a to k části, která se dotýká zpracování údajů v případech anonymně prováděných porodů dle záměrů předkladatelů tohoto návrhu. Vedle těchto přímých aktivit Úřad dále sledoval vývoj právní úpravy v oblasti státní statistiky (Sněmovní tisk č. 311) a legislativní průběh přípravy nového správního řádu v Poslanecké sněmovně (Sněmovní tisky č. 152 a 201).

III. Aktivity Úřadu v oblasti aplikace práva

I v roce 2003 zaznamenával Úřad stálý zájem veřejnosti i jednotlivých správců nebo zpracovatelů osobních údajů o poskytování stanovisek, vedení konzultací a jednání, která se dotýkala aplikace zákona o ochraně osobních údajů v prostředí právního řádu České republiky. V rámci těchto aktivit Úřad poskytl více než 2000 telefonických konzultací a vyřídil téměř 1000 písemných (a elektronickou poštou zaslaných) podání. Z analýzy dotazů je zřejmé, že zákon o ochraně osobních údajů již dostatečně vstoupil do povědomí občanů i jednotlivých správců, a to jak v sektoru soukromém, tak i v sektoru veřejné správy. Problémy však vznikají v situaci, kdy v oblasti veřejné správy nejsou jednotlivá zpracování dostatečně upravena zvláštními zákony. V právním řádu ještě existuje značné množství právních předpisů staršího data, které vůbec neupravují pravidla pro zpracování osobních údajů, ač je z nich naprosto zřejmé, že existuje řada činností a aktivit, při nichž ke zpracování osobních údajů dochází. V takových případech sice Úřad poskytne své stanovisko k naznačenému problému, avšak pouze z hlediska jemu svěřené působnosti, tedy zpracování osobních údajů. Je to však většinou stanovisko přístupové, které neodstraňuje nedostatky právních úprav.

V oblasti veřejné správy je zřejmě základním problémem jednak sdílení či zpřístupňování osobních údajů z evidencí vedených jednotlivými úřady v rámci správních agend, anebo možnosti zveřejňovat osobní údaje např. v rámci samostatné působnosti obcí nebo krajů. Ilustrativním příkladem může být eventualita, resp. povinnost obcí nebo krajů, informovat veřejnost o své činnosti. Právní úprava je rozdílná pro obce, kraje i pro hl. město Prahu. Jde o různé formy zveřejňování osobních údajů formou prezentace na internetu, v místních periodikách apod. v případech, kdy jsou přímo zveřejňována např. usnesení rady obce, obsahující i osobní údaje občanů, a to i v případech, kdy to zvláštní zákon neumožňuje. Stanoviska Úřadu jsou pak označována za překážku v informování veřejnosti. Úřad musí taková vysvětlení důrazně odmítat: Problémy totiž vyvstávají jako přímý důsledek aplikace zvláštních, v daném případě nekonzistentních zvláštních právních úprav, a to v situacích, kdy zákon o ochraně osobních údajů předpokládá pro zpracování osobních údajů zákonnou licenci co do formy, způsobu nebo obsahu. Jak je výše uvedeno, Úřad v rámci svých legislativních aktivit uplatňuje připomínky tam, kde návrhy zákonných předloh nějakým způsobem předpokládají zpracování osobních údajů. Ukazuje se však, že sladění celého právního řádu bude ještě nějakou dobu trvat.

Z analýzy loňského roku také vyplynulo, že se díky konzultační a informační aktivitě podařilo odstranit problémy, které zpočátku platnosti zákona o ochraně osobních údajů vznikaly u zaměstnavatelů, jak to bylo prezentováno ve Výroční zprávě za rok 2002. Celá tato oblast již v současnosti nečiní větší problémy – a až na možné jednotlivé výjimky, jsou osobní údaje zaměstnanců zpracovávány v souladu se zákonem.

Zcela novou oblastí, přesahující kompetenci zákona o ochraně osobních údajů, se stává problematika elektronické komunikace – zejména tzv. „spamming“. I když se i v těchto případech elektronická komunikace mnohdy dotýká soukromí fyzických osob, neexistuje zatím právní úprava, která by efektivně chránila soukromí jednotlivce. V těchto případech tedy zatím Úřad účinně zasáhnout nemůže, ač byl zejména v druhé polovině roku, poměrně často dotazován a žádán o stanovisko k tomuto problému. Situaci by měly vyřešit až zákony nově vznikající pro tuto oblast, které jsou připravovány v gesci Ministerstva informatiky a na jejichž znění se Úřad významným způsobem podílel.

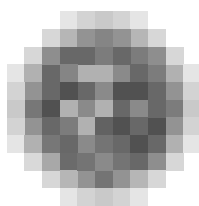
Souhrnně lze konstatovat, že přístup Úřadu v oblasti aplikace zákona přináší ovoce, informovanost veřejnosti se obecně zlepšuje, a to i díky péči, kterou Úřad věnuje tomuto úseku své činnosti. Svědčí o tom nejen poměrně časté příznivé ohlasy kon-

zultujících osob ale i skutečnost, že stanoviska a doporučení Úřadu jsou jednotlivými správci údajů stále častěji respektována. Konzultační povinnost Úřadu je značnou měrou využívána i řadou advokátních kanceláří, které bezplatně poskytnuté rady a doporučení Úřadu nejspíše zpeněží svými placenými službami pro jejich klienty. Je to zřejmá daň za obecně stanovenou konzultační povinnost Úřadu, i když jsme přesvědčeni, že hlavním zájmovým subjektem konzultací by měl být občan, v jehož prospěch a k obhajobě jednoho z jeho základních práv, tedy práva na soukromí, je právní úprava primárně určena.

Ke konci roku byl Úřad pro ochranu osobních údajů procesní stranou i několika soudních sporů. Ve čtyřech případech jako strana žalující, kdy se domáhá, nyní u Nejvyššího správního soudu, rozhodnutí o své nepřislusnosti, když se jedná o věci, které mu byly postoupeny obecnými soudy k rozhodnutí ve věcech ochrany osobnosti, rozhodnuta ještě není ústavní stížnost z ledna 2002, týkající se věci sčítání lidu, domů a bytů a konečně v jednom případě Nejvyšší správní soud zrušil rozhodnutí Úřadu a vrátil věc k dalšímu řešení v případě, kdy se podle názoru Úřadu jednalo o zpracování nepřiměřeného rozsahu osobních údajů. Nejvyšší správní soud dal v tomto případě sice Úřadu pro ochranu osobních údajů za pravdu v tom, že kontrolovaný subjekt zpracovával celou řadu údajů neoprávněně, nicméně přiznal mu právo používat při určitém zpracování rodné číslo. Nerozhodnuta také zatím zůstává žaloba, kterou se kontrolovaný subjekt domáhá zrušení rozhodnutí o uložení nikoliv nevýznamné finanční sankce.

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Registrace

Posuzování oznámení o zpracování osobních údajů a žádosti o předávání osobních údajů do zahraničí se stalo v roce 2003 úkolem nového Odboru správního rozhodování. V oblasti vlastního posuzování jednotlivých oznámení o zpracování osobních údajů došlo ke spojení dvou dosud samostatných činností Úřadu týkajících se § 27 zákona o ochraně osobních údajů (předávání osobních údajů do jiných států) a § 16 zákona o ochraně osobních údajů (oznamovací povinnost).

Celkový počet podaných oznámení o zpracování osobních údajů se sice v porovnání s předcházejícím rokem výrazně nezměnil, narostl však počet případů, v nichž dochází ke zpracování osobních údajů výlučně v souvislosti s předáváním osobních údajů do zahraničí. V souvislosti s prohlubováním praktických zkušeností s aplikací zákonných ustanovení, a to jak na straně správců a zpracovatelů, tak na straně Úřadu, došlo k nárůstu správních činností na úseku výše uvedených posuzování zpracování osobních údajů, přičemž je ve většině případů u obou rozhodovacích procedur nezbytné využívat totožných poznatků o konkrétních zpracováních osobních údajů.

Aktuální stav dokládají níže uvedené přehledy, které vypovídají o počtech přerušovaných řízení z důvodu neúplných nebo nejasných informací ze strany oznamovatele, v nichž byl Úřad nucen podat žádosti o doplnění původního podání.

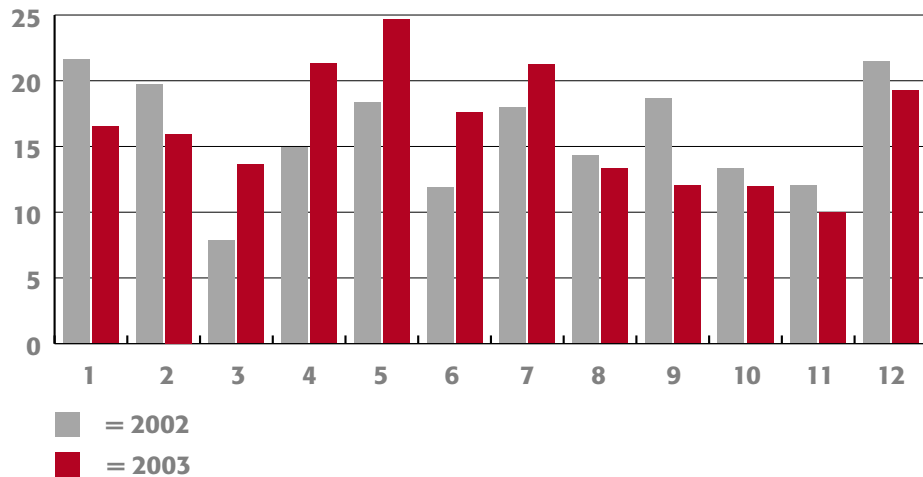
Registrace, respektive podání oznámení o zpracování osobních údajů, se stává pro většinu správců prvním kontaktem se zákonem č. 101/2000 Sb. a seznámením se s jeho obsahem. Stále více platí, že důsledkem podaného oznámení o zpracování osobních údajů a především následné komunikace Úřadu s oznamovatelem v řadě případů oznamovatel snižuje původně předpokládaný rozsah zpracovávaných osobních údajů na minimum. Řada oznamovatelů si totiž zpočátku ani neuvědomuje potenciální rizika zneužití zpracovávaných osobních údajů, především citlivých. Vý-

Statistika registrací

	Celkový stav k 31/12/2003	Za rok 2003	Za rok 2002
Celkem podáno oznámení	24 070	3 187	3 801
Zaregistrováno zpracování	22 997	2 854	4 301
Zaregistrováno správců	20 307	2 604	3 967
Přerušeno řízení	7 086	1 094	1 010
Zastaveno řízení	138	46	92
Zrušeno registrací	560	52	112
Nepovoleno zpracování	289	86	203
Podáno oznámení o změně zpracování	256	216	40

sledkem konzultací s Úřadem před zahájením zpracování osobních údajů je často závěr, že pro jimi deklarovaný účel zpracování je zcela dostačující podstatně menší rozsah osobních údajů, a současně dochází k podstatnému zpřesnění postupů, jejichž prostřednictvím budou osobní údaje zpracovávány.

**Porovnání počtu přerušení řízení
podle § 17 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb.
v období let 2002 a 2003
(procentuální poměr vydaných rozhodnutí o přerušení řízení
k vydaným sdělením o registraci v daném měsíci)**

Výše uvedený graf vyjadřuje počet přerušených správních řízení z důvodu neúplných informací poskytnutých v rámci oznámení o zpracování osobních údajů. V druhé polovině roku 2003 je patrná klesající tendence v počtu neúplných podání oproti roku 2002.

Graf uvedený na následující straně dokumentuje v textu uvedený nárůst počtu přerušených řízení na základě § 17 odst. 3 zákona (při zpracování osobních údajů by mohlo dojít k porušení zákona).

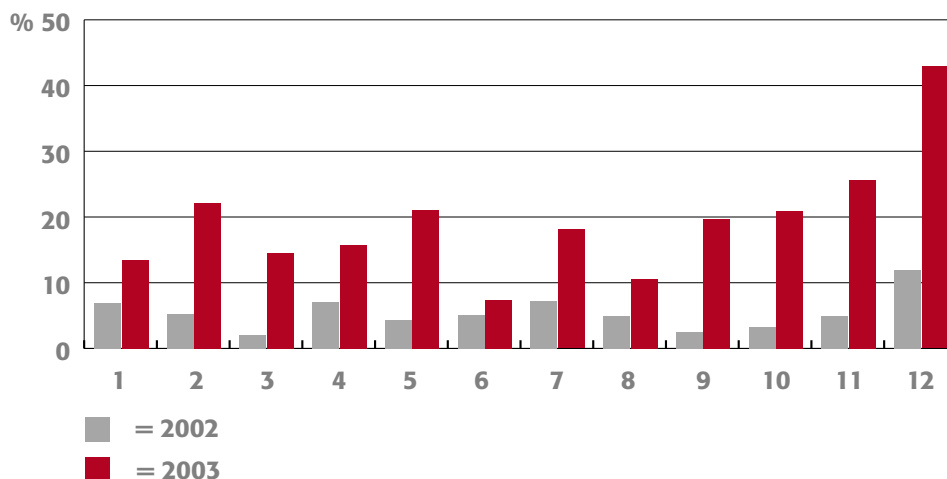
Jestliže v roce 2002 bylo z tohoto důvodu přerušeno v průměru 5 % všech podaných oznámení o zpracování osobních údajů, v roce 2003 to již bylo v průměru 25 %, tedy každé čtvrté oznámení o zpracování osobních údajů.

Mezi nové činnosti oddělení registrací náleží vydávat rozhodnutí o udělení povolení k předávání osobních údajů do zahraničí podle ustanovení § 27 zákona o ochraně osobních údajů tak, aby byla zajištěna ochrana osobních údajů subjektů údajů, které mají být předávány a následně zpracovávány v jiných státech. Výchozím hlediskem při rozhodování je adekvátnost legislativní ochrany osobních údajů ve státě, do něhož mají být předávány. Zároveň se do povolovacího řízení promítají hlediska vyjádřená v článku 12 Úmluvy 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat (Rada Evropy, 1981, ETS 108), kterou Česká republika ratifikovala 9. 7. 2001, včetně Dodatkového protokolu k této Úmluvě, který Česká republika ratifikovala 24. 9. 2003.

Při posuzování odpovídající úrovně ochrany osobních údajů ve státě určení se přihlíží ke stanoviskům a dokumentům orgánů Evropské unie a dále k hodnocení některých kritérií sledovaných Radou Evropy (např. zda příslušný stát ratifikoval výše uvedenou Úmluvu 108, zda má funkční institucionální zajištění dozoru nad ochranou dat, zda se legislativní ochrana vztahuje na veřejný i soukromý sektor apod.). V případě, že jde o předávání údajů do států s neodpovídající ochranou osobních údajů, vyžaduje se splnění některého z předpokladů stanovených v § 27 odst.

2 a 3 zákona o ochraně osobních údajů, jako je například souhlas subjektu údajů s převodem dat do zahraničí, tak jak to odpovídá požadavkům Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES, o ochraně jednotlivců v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů. Kromě výše uvedených krité-

**Porovnání počtu přerušení řízení
podle § 17 odst. 3 zákona č. 101/2000 Sb.
v období let 2002 a 2003
(procentuální poměr vydaných rozhodnutí o přerušení řízení
k vydaným sdělením o registraci v daném měsíci)**

rií je nutné se zabývat otázkou zákonného účelu nakládání s osobními údaji. V období roku 2003 narostl počet žádostí, v nichž jsou zmiňovány případy předání osobních údajů pro účely zpracování osobních údajů právem České republiky nejen nepředpokládané a neupravené, někdy však také nedovolené (např. předávání údajů o cizincích orgánům jiných států, předávání osobních údajů zaměstnancům).

Průběh předávání osobních údajů v roce 2003 zachycuje následující přehled.

Statistika žádostí o předávání osobních údajů do zahraničí podle § 27

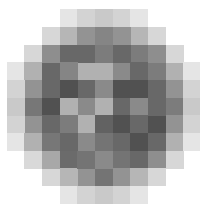
Celkový počet žádostí	89
Z tohoto počtu bylo:	
Vydáno rozhodnutí, která předávání osobních údajů do zahraničí povolují	53
Přerušeno řízení	36
Z počtu přerušených řízení bylo nakonec:	
Vydáno rozhodnutí, která předávání osobních údajů do zahraničí povolují	16
Vydáno rozhodnutí, která předávání osobních údajů do zahraničí zamítají	1
Zastaveno řízení podle § 30 zákona č. 71/1967 Sb., na žádost účastníka řízení	6
Správní řízení dosud není ukončeno	13

V roce 2003 došlo k úbytku žádostí o předávání osobních údajů do zahraničí v porovnání s rokem minulým. Tento stav byl bezesporu způsoben uplatněním Úmluvy 108, která v článku 12 omezila povinnost správce údajů žádat Úřad o povolení podle § 27 odst. 4 zákona o ochraně osobních údajů, a to v případech automatizovaného zpracování předávaných osobních údajů mezi smluvními stranami této Úmluvy.

Na druhé straně se oddělení registrací setkávalo ve větší míře s typovými případy předávání osobních údajů, které vyžadovaly důkladné prověření věci nejen v rámci správního řízení, a sice zejména v oblasti předávání osobních údajů zaměstnanců do zahraničí.

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Kontrolní činnost Úřadu

Kontrolní činnost Úřadu byla v roce 2003 prováděna podle kontrolního plánu a na základě podnětů a stížností. Kontroly řídili a prováděli inspektori. Na některých kontrolách se podíleli i další zaměstnanci Úřadu.

Na základě kontrolního plánu pro rok 2003 bylo zahájeno 29 kontrol, na základě kontrolního plánu pro rok 2002 tři kontroly. Dokončeno bylo celkem 26 kontrol, z toho 3 kontroly byly zahájeny v předchozím roce. Jedna z těchto kontrol nebyla uzavřena pravomocně; kontrolovaný se proti rozhodnutí o námitkách vůči kontrolnímu protokolu odvolal. Dále pokračují i čtyři kontroly zahájené v roce 2002. Kontroly prováděné podle kontrolního plánu Úřadu byly zpravidla kontrolami komplexními, zahrnujícími všechny povinnosti relevantní pro kontrolované zpracování osobních údajů a pro činnosti kontrolovaného správce a zpracovatelů.

Kontroly, realizované na základě písemných podnětů a zjištění médií a jiných zdrojů, byly zaměřeny na povinnosti bezprostředně související s podnětem či stížností, ve dvou případech měly charakter kontrol komplexních. Takových kontrol bylo v roce 2003 inspektory Úřadu zahájeno 37 a dokončeno 34. Pokračovala také jedna kontrola zahájená v roce 2002.

Tematickým záběrem pokryla kontrolní činnost inspektorů v roce 2003 jednak obory a problematiky, které tvoří trvale předmět zájmu veřejnosti – jak jednotlivců, tak sdělovacích prostředků, jednak činnosti institucí zahrnující zpracování osobních údajů velkého počtu subjektů údajů. Kontrolovány byly banky, jiné finanční instituce a pojišťovny, městské a obecní úřady, nakladatelství a vydavatelství, sdělovací prostředky, obchodníci – včetně internetových a zásilkových obchodů, personální a seznamovací agentury, policie, reklamní agentury a přímý marketing, správci distribučních sítí a poskytovatelé služeb souvisejících s bydlením, školy – včetně vysokých, telekomunikační operátoři, ústřední orgány státní správy, zařízení sociální péče a zdravotnická zařízení a dále jeden dopravce a jeden provozovatel poštovních služeb. Kontrolováno bylo zpracování osobních údajů o zákaznících a klientech, osobách povinných a o žadatelích, zaměstnancích a rodinných příslušnících, žácích a studentech a osobních údajích zájmových osob; zpracování údajů o zájmových osobách bylo předmětem kontroly výhradně vzhledem k plnění povinností stanovených kontrolovanému zákonem.

Kontrolami bylo zpravidla zjištěno porušení více povinností, které správcům a zpracovatelům ukládá zákon o ochraně osobních údajů. Porušení jediné povinnosti bylo zjištěno ve dvou případech. U dvaceti kontrolovaných subjektů nebylo zjištěno žádné porušení zákona o ochraně osobních údajů; v několika případech byly zjištěny nedostatky, jež však nebyly porušením povinností uložených kontrolovanému zákonem. Jednou kontrolou nebylo zjištěno zpracování podléhající zákonu o ochraně osobních údajů a jednou žádné zpracování osobních údajů odpovídající podnětu.

V rámci dokončených kontrol byla třiceti pěti kontrolovaným subjektům uložena nápravná opatření, z toho osmkrát byla uložena likvidace osobních údajů.

Devatenácti kontrolovaným subjektům nebyla uložena žádná nápravná opatření; tento postup volili inspektoři Úřadu také tehdy, pokud zjištěné nedostatky v plnění povinností při zpracování osobních údajů kontrolovaní odstranili v průběhu kontroly. Inspektoři také prověřovali a kontrolovali plnění uložených opatření k nápravě.

Sociální zabezpečení a státní sociální podpora v pověřených obecních úřadech

Komplexní kontrola na pověřených úřadech byla v roce 2003 zaměřena i na úseky sociálního zabezpečení a státní sociální podpory. Pracovníci na úseku sociálního zabezpečení a státní sociální podpory shromažďují a provádějí zpracování osobních údajů žadatelů o dávky a služby sociální péče na základě zvláštních zákonů o sociálním zabezpečení a dalších souvisejících předpisů ve správním řízení.

Na základě provedených kontrol lze konstatovat, že ač s danými osobními údaji v oblasti sociálního zabezpečení nakládají pracovníci různých úřadů, dochází více méně ke stejnému pochybení z hlediska zpracování osobních údajů občanů při poskytování dávek nebo služeb sociální péče.

Osobní údaje žadatele pro posuzování a přiznání dávek sociální péče jsou sociálními pracovníky zpracovávány na základě shromažďovaných údajů o žadatelích, zejména vyplněné žádosti žadatelem, doložení dalších podkladů vyplývajících ze zvláštních předpisů nebo na podkladě vyplněných tiskopisů zpracovaných jednotlivými odbory, případně místního šetření provedeného sociálními pracovníky.

Dále pro přiznání některých dávek sociální péče jsou zpracovávány nejen osobní údaje žadatele, ale také osobní údaje společně posuzovaných osob, které žijí s žadatelem ve společné domácnosti a jsou tedy rozhodné pro přiznání dávky sociální péče, na jejichž základě se posuzuje sociální potřebnost žadatele.

Kontrolován byl požadovaný rozsah osobních údajů žadatelů (případně i společně posuzovaných osob), který je sociálními odbory zpracováván při přiznání dávek sociální péče a státní sociální podpory (rozsah osobních údajů, které byly uvedeny v žádostech, tiskopisech a dalších doložených dokladech, jež jsou součástí spisů žadatele jako účastníka ve správním řízení a byly předloženy ke kontrolám) a rovněž povinnost správce dbát při zpracování osobních údajů žadatele na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů.

Při zpracování osobních údajů žadatelů o dávky sociální péče a státní sociální podpory byla ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů zjištěna následující porušení:

Porušení ustanovení § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů, a to z důvodu pořizování kopií dokladů, které jsou podkladem pro správní řízení ve věci poskytování dávek nebo služeb sociální péče a dávek státní sociální podpory, poněvadž ne všechny údaje na pořizovaných kopiích jsou rozhodné pro posouzení a následné poskytnutí dávek sociální péče či dávek státní sociální podpory, a proto pořizování kopií těchto dokladů i s nadbytečnými údaji může být porušením povinnosti podle § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů.

Při podání žádosti o dávku sociální péče a dávku státní sociální podpory jsou kontaktní, identifikační údaje žadatele ověřovány dle předložených dokladů (zejména občanského průkazu). Kontrolami bylo zjištěno, že výše uvedené osobní údaje žadatele jsou ověřovány i v evidenci obyvatel, a přesto jsou pořizovány kopie občanských průkazů.

Dále bylo kontrolami zjištěno neodůvodněné pořizování kopií celého výpisu z účtu u peněžního ústavu, který byl součástí (některých předložených) spisů žadatelů o dávku sociální péče.

Pracovníci sociálních odborů pověřených úřadů v souladu se zvláštními předpisy o sociálním zabezpečení při posuzování rozhodných podmínek (zejména příjmy,

celkové sociální a majetkové poměry žadatele a další podmínky, které vyplývají ze zvláštních zákonů pro poskytnutí dávky sociální péče ve správním řízení) jsou sice povinni ověřovat, dokládat, pořizovat si důkazy (zejména dle ustanovení §§ 34, 37 a násl. zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení, v platném znění), ale dle zákona o ochraně osobních údajů jsou povinni shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu.

Také pořizování kopií některých dalších dokladů (zejména oddacího listu, rodného listu dítěte, rozhodnutí soudu o výživném, nájemní smlouvy) jako listinných důkazů, podle nichž lze osvědčit rozhodné údaje pro poskytnutí dávky sociální péče, může být porušením zákona o ochraně osobních údajů dle § 5 odst. 1 písm. d), a to v případě, že pořízená kopie daného dokladu obsahuje i osobní údaje, které nejsou zohledňovány při posuzování dané dávky a nejsou tedy svým rozsahem nezbytné pro naplnění stanoveného účelu.

Dále z provedených kontrol spisů bylo zjištěno, že v případech, kdy je pro přiznání dávky sociální péče dle zvláštních předpisů o sociálním zabezpečení rozhodný také zdravotní stav žadatele, jsou sociálními pracovníky některých pověřených úřadů shromažďovány údaje o zdravotním stavu v rozsahu, který není v souladu se zvláštními předpisy a jejich zpracování je porušením ustanovení § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů.

Pro poskytnutí některých dávek sociální péče je dle zvláštního zákona rozhodný zdravotní stav žadatele. K posuzování zdravotního stavu jsou dle vyhlášky č. 182/1991 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení a zákon České národní rady o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, příslušní podle §§ 1, 2 ošetřující lékař a lékař okresní (pražské) správy sociálního zabezpečení.

Pracovníci sociálních odborů pověřených úřadů nejsou tedy ze zvláštního zákona kompetentní na základě podrobných lékařských zpráv, které byly součástí některých kontrolovaných spisů, posuzovat zdravotní stav žadatele. Na základě posouzení a zhodnocení zdravotního stavu příslušnými lékaři dle vyhl. č. 182/1991 Sb. v řízení o dávce nebo službě sociální péče a jejich vyjádření potom rozhoduje příslušný orgán sociálního zabezpečení o poskytnutí dávky podle zvláštního předpisu o sociálním zabezpečení.

Kontrolami bylo tedy zjištěno i neoprávněné shromažďování (zpracování) údajů o zdravotním stavu žadatele, který nebyl nezbytný pro posouzení dávky sociální péče a byl součástí spisu žadatele. Bylo tedy nutno konstatovat porušení povinnosti, která vyplývá z ustanovení § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů.

Zdravotnictví

V průběhu roku 2003 byly započaty kontroly zdravotnických zařízení. Pozornost byla zaměřena zejména na zdravotnická zařízení nemocničního typu, která lze charakterizovat jako nemocnice „okresní“. V těchto zařízeních byla rovněž provedena některá šetření mimo rámec státní kontroly. Vzhledem k rozsahu těchto šetření lze jejich výsledky rovněž využít k doplnění a zobecnění kontrolních závěrů.

V zásadě je třeba popsat dva okruhy zjištěných problémů.

Předně jde o dodržování ochrany osobních údajů ve smyslu organizačně-technického zabezpečení, zejména o existenci příslušných interních řídicích aktů a jejich kvalitu, o naplňování určitých bezpečnostních standardů, o bezpečný provoz nemocničních informačních systémů, a všeobecně jde o právní vědomí, praktické možnosti a ochotu zdravotnických pracovníků k aplikaci ochrany osobních údajů vůbec.

Lze konstatovat, že v menších nemocnicích je ochrana osobních údajů zabezpečena spíše intuitivním způsobem. Na ochranu dat je obvykle pohlíženo z hlediska povinné mlčenlivosti zdravotnických pracovníků (§ 55 zákona č. 20/1966 Sb.,

o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů) a pracovněprávních předpisů, chybí však příslušná komplexní opatření zabezpečující zejména ochranu osobních údajů pacientů před přístupem neoprávněných osob. Nebylo zjištěno, že by docházelo ke zneužívání osobních údajů, např. jejich systémovým odcizením, průnikem do nemocničního informačního systému apod. Ke zneužití dochází zejména na základě osobních selhání jednotlivců, např. únik údajů o novorozencích z porodnického oddělení směrem k pojišťovacím agentům, telefonické poskytnutí údajů neoprávněným osobám (např. pracovníky vrátnice) apod. Vyskytují se ale i takové excesy, jako např. uložení výsledků vyšetření pacientů v otevřené registrační skříni na chodbě nemocnice, volně přístupné všem kolemjdoucím.

Zabezpečení elektronických nemocničních informačních systémů je na takové úrovni, která je zřejmě závislá zejména na finančních možnostech zdravotnických zařízení. Prioritní je zde funkčnost systému pro potřeby nemocnice z pohledu léčebného procesu, bezpečnost z pohledu možného zneužití je druhotná (i když není opomíjena).

Další nedostatky plynou z nesystematičnosti ochrany dat. Ilustrovat lze příkladem, kdy bylo zjištěno, že jedinečná data pacientů z nemocničního informačního systému jsou sice zálohována na CD, ale tato záložní CD jsou uložena v téže budově, ve které jsou umístěny servery (při případném požáru tedy hrozí absolutní ztráta dat). Je běžné, že např. přístupy zdravotnických pracovníků do informačního systému jsou podmíněny autentizací a autorizací (přístupové jméno a heslo), avšak hesla většinou nejsou měněna a jejich změna ani není vyžadována. Situace, kdy lékař odbíhá od počítače k pacientovi a na monitoru zůstává neodhlášený plný přístup do nemocničního informačního systému, je sice z pohledu lékaře lidsky i profesně pochopitelná, ale přesto v širších souvislostech neudržitelná.

Uvedené příklady demonstrují velmi specifickou problematiku zdravotnických zařízení a jejich pracovníků, zejména lékařů, z hlediska přístupu k ochraně osobních údajů. Prioritou lékařů je medicínská péče o pacienta, což je navýsost pochopitelné, a další činnosti bývají na okraji jejich zájmu. Tento přístup je třeba postupně upravit, avšak nepochybně při zachování priority zdravotní péče.

Druhým, a v průběhu roku 2003 eskalujícím a zásadním problémem, je naplňování národních zdravotních registrů. Tyto registry jsou součástí Národního zdravotnického informačního systému (NZIS) a jsou legislativně zakotveny v části páté zákona o péči o zdraví lidu.

Bylo zjištěno, že zdravotnická zařízení (zřejmě všechna bez výjimky) předávají do národních zdravotních registrů osobní údaje pacientů, a to v rozporu s platnou právní úpravou. Tato skutečnost je zásadním systémovým selháním resortu zdravotnictví jako celku a zakládá možnost velmi závažných dopadů správněprávních i trestněprávních.

Dle ustanovení § 67 c odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu je NZIS jednotný celostátní informační systém určený:

- a) ke sběru a zpracování informací o zdravotním stavu obyvatelstva, o zdravotnických zařízeních, jejich činnosti a ekonomice za účelem usměrňování poskytování zdravotní péče, stanovení koncepce státní zdravotní politiky, k využití informací v rámci zdravotnického výzkumu, pro řízení zdravotnictví a pro státní statistiku,
- b) k vedení národních zdravotních registrů.

Dle ustanovení § 67 c odst. 2 téhož zákona poskytují zdravotnická zařízení informace podle odst. 1 písm. a) v rozsahu a způsobem, který stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou.

Zákon o péči o zdraví lidu tedy neurčuje rozsah a způsob shromažďování osobních údajů v národních zdravotních registrech a rovněž nezmocňuje Ministerstvo

zdravotnictví ke stanovení takového rozsahu a způsobu vyhláškou /zmocnění se týká výslovně § 67 c odst. 1 písm. a) a nikoliv § 67 odst. 1 písm. b)/. Dále je v ustanovení § 67 d odst. 3 téhož zákona výslovně stanoveno, že přístup k údajům registrů, jejich vedení, shromažďování údajů a nakládání s nimi se řídí zákonem o ochraně osobních údajů.

Z uvedeného je zřejmé, že osobní údaje pacientů v národních zdravotních registrech, jejich konkrétní rozsah a způsoby zpracování, platný právní řád nestanoví a ani k takovému stanovení nedává zmocnění.

Přesto bylo Ministerstvem zdravotnictví dne 29. 5. 2002 vydáno Opatření č. 18/2002, kterým byly na základě nesprávně použitého zmocnění dle § 67 c odst. 2 zákona o péči o zdraví lidu určeny rozsahy národních zdravotních registrů a stanovena povinnost zdravotnickým zařízením poskytovat do těchto registrů osobní údaje pacientů. Uvedené Opatření nemá oporu v zákoně a nadto není ve smyslu zákona č. 309/1999 Sb., o Sbírce zákonů a o Sbírce mezinárodních smluv, právním předpisem.

Uvedené opatření pozbylo ke dni 31. 12. 2003 ze zákona platnosti (§ 14 zákona č. 309/1999 Sb.).

Důsledkem popsaného stavu je, že po celý rok 2003 předávala zdravotnická zařízení osobní údaje pacientů do národních zdravotních registrů nezákonně. Zdravotnická zařízení jsou tak ohrožena správními sankcemi dle zákona o ochraně osobních údajů a příslušní odpovědní pracovníci zdravotnických zařízení jsou vystaveni riziku trestního stíhání za naplnění skutkové podstaty trestného činu neoprávněného nakládání s osobními údaji dle § 178 trestního zákona.

Ministerstvem zdravotnictví byla dále dne 15. 12. 2003 vydána vyhláška č. 470/2003 Sb., kterou byly opět na základě nesprávně použitého zmocnění dle § 67 c odst. 2 zákona o péči o zdraví lidu určeny rozsahy národních zdravotních registrů a stanovena povinnost zdravotnickým zařízením poskytovat do těchto registrů osobní údaje pacientů. Tato vyhláška již je právním předpisem, je platnou součástí právního řádu. Bude-li však ze strany zdravotnických zařízení respektována a naplňována, bude se opět jednat o postup nezákonný a v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů.

Další zpracování osobních údajů evidence obyvatel

V návaznosti na zjištění Úřadu pro ochranu osobních údajů z roku 2002 a v reakci na podněty doručené Úřadu v roce 2003 bylo v rámci tří samostatných kontrol kontrolováno zpracování osobních údajů evidence obyvatel vedené podle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o evidenci obyvatel“). Předmětem kontroly, nebo její součástí, bylo další zpracování osobních údajů evidence obyvatel orgánem veřejné správy. Při těchto kontrolách bylo zjištěno porušení zákona o ochraně osobních údajů pěti subjekty, z toho třemi ústředními orgány státní správy.

Další zpracování osobních údajů přebíraných z evidence obyvatel provádějí orgány, které jsou k tomu oprávněny ze zákona. Tyto orgány se stávají nabytím osobních údajů evidence obyvatel jejich správci. Při zpracování přebíraných osobních údajů evidence obyvatel byly více než jedním kontrolovaným porušeny povinnosti podle ustanovení § 5 odst. 1, písm. d) a f) a § 13 zákona o ochraně osobních údajů. Jeden správce porušil dále povinnost podle ustanovení § 5, odst. 1 písm. e) a § 10.

Správci P. a L. shodně shromažďovali osobní údaje evidence obyvatel na určitých úsecích výkonu státní správy k nedoložitelným dotazům podle auditních záznamů a správce P. dále pro zjišťování vlastnických vztahů k nemovitostem. Rozsahem shromažďování je nutno rozumět i shromažďování údajů o jednotlivých subjektech údajů. Rozsah nezbytně nutný pro naplnění stanoveného účelu je pak určen okru-

hem osob, o nichž se údaje mají shromažďovat. V tomto případě se jedná o osoby podle některého věcně příslušného zákona; o osoby jiné se může jednat pouze v jednotlivých odůvodněných případech. Shromažďování osobních údajů o osobách, jež dosud nikdy nebyly žadateli nebo osobami společně posuzovanými, nebo osobami v dané věci povinnými, není shromažďováním osobních údajů odpovídajících stanovenému účelu.

Totéž platí pro S., u něhož se však shromažďováním přebíraných osobních údajů rozumí jak jejich získávání na základě dotazu učiněného dialogově prostřednictvím dálkového přístupu v informačním systému evidence obyvatel, tedy přebíráním podle ustanovení zvláštního zákona, tak automatizované generování transakčních údajů k údajům přebíraným. S. není jako subjekt, který získává osobní údaje z informačního systému podle zvláštního právního předpisu, oprávněn k jejich shromažďování, předávání a využívání mimo působnost stanovenou v tomto předpisu. S. však shromažďoval údaje evidence obyvatel také o osobách, které nikdy nebyly ani žadatelem, ani osobou společně posuzovanou.

S. porušil povinnost správce uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování, tím, že vede informační systém S. tak, že v něm není přípustná likvidace jednotlivých osobních údajů. Systém pracuje s operací zneplatnění a se souborem operací archivace. V důsledku toho jsou osobní údaje zpracovávány trvale, tedy i po uplynutí objektivní prekluzivní lhůty tří let podle ustanovení § 63 správního řádu, počítané podle § 27 správního řádu a po uplynutí skartačních lhůt uvedených ve *Směrnici Ministerstva vnitra ČR, č.j.: VSC/1-3618/01 ze dne 27. listopadu 2001*.

V objektech kontrolovaného a na pracovištích informačního systému S. byl zjištěn částečný soulad deklarovaného a reálně naplňovaného účelu zpracování. Funkčnost aplikací pro automatizované zpracování je širší než odpovídající právé stanovenému účelu. Přebírané osobní údaje jsou v informačním systému S. zpracovávány též k jiným než stanoveným (tj. samotným S. deklarovaným) účelům: pro účely přidělování a používání elektronického podpisu, a to jak podle zvláštního zákona, tj. v zájmu umožnění podání podle tohoto zvláštního zákona, tak také pro potřeby jiných správců osobních údajů a pro účely vnitřní správy informačního systému S.

Správci P. a L. zpracovávali osobní údaje evidence obyvatel v jednotlivých případech i tam, kde takové zpracování nesplňovalo podmínku zakotvenou v ustanovení § 5 zákona o evidenci obyvatel.

S. navrhl a realizuje zpracování přebíraných osobních údajů evidence obyvatel tak, že zakládá porušení povinnosti S. dbát na prevenci újmy na právech subjektu údajů a dbát na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a osobního života subjektu údajů. Dotčeným právem subjektů údajů je právo být informován o zpracování podle zákona o ochraně osobních údajů, tedy tak, jak je zakotveno souhrnně v ustanoveních § 5 odst. 2 a 5, § 9, § 11. K porušení tohoto práva subjektu údajů dochází v případech, kdy S. zpracovává osobní údaje tak, že zadává dialogově dotaz do informačního systému evidence obyvatel pro účely výkonu činnosti, jež mu není uložena zákonem. Subjekt údajů, který splňuje kritéria objektu vyhledávání v evidenci obyvatel, přitom není a nemůže být informován o tom, že jeho osobní údaje jsou v informačním systému S. zpracovávány. Takové informace nevyplývají z žádného zákona, nejsou součástí poučení podle žádného právního předpisu a nejsou dotčeným subjektům sdělovány ani před započítáním zpracování, ani po zahájení zpracování.

Poznatky z kontroly obchodní společnosti poskytující úvěry a půjčky

V roce 2003 byla provedena jedna incidenční kontrola obchodní společnosti zabývající se mj. poskytováním úvěrů a půjček z vlastních zdrojů. Stížnost podaná zaměstnancem společnosti se týkala nedbalého zacházení s osobními údaji a shromažďování citlivých údajů bez registrace. Důkazem měly být přiložené dokumenty, které obsahovaly osobní údaje klientů společnosti.

Společnost shromažďuje základní údaje o svých klientech na jednotlivých pobočkách, tudíž kontrola proběhla na třech pobočkách. Ukázalo se, že společnost má přísná pravidla pro práci s osobními údaji, pro jejich evidenci na počítačích i pro jejich případnou skartaci.

Někteří zaměstnanci mají v popisu práce přístup k osobním údajům klientů, jejichž úvěry vedou. V daném případě se právě jednalo o zaměstnance, kteří nedodrželi pravidla společnosti a dokumenty si ponechali i v době, kdy už s nimi nepracovali, a jeden z nich je dokonce neoprávněně zveřejnil. Návrh na sankční řízení pro přestupek podle § 44 zákona o ochraně osobních údajů byl proto podán proti tomuto zaměstnanci.

Podle § 13 zákona o ochraně osobních údajů je správce povinen přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům. Při kontrole je tudíž třeba zjistit, jaká opatření pro ochranu osobních údajů správce učinil. Speciálně v případě, že je více zaměstnanců, kteří mají v popisu práce kontakt s osobními údaji subjektů údajů (např. klientů společnosti), zda byla přijata pravidla práce s osobními údaji a zda s nimi byli zaměstnanci seznámeni. Potom totiž, v případě, že zaměstnanec vědomě poruší vnitřní pravidla a tím povinnost mlčenlivosti s úmyslem poškodit společnost, není možno vinit společnost, ale zaměstnance.

Tvrzení, že kontrolovaná obchodní společnost zpracovává citlivé osobní údaje, aniž k tomu má registraci, se také nepotvrdilo.

Shrnutí výsledků skupiny kontrol zaměřených na zpracování osobních údajů odběratelů, uživatelů a zaměstnanců distribučních společností

V souladu s výsledky kontrolní činnosti Úřadu pro ochranu osobních údajů z roku 2002 a v reakci na podněty doručené Úřadu v roce 2003 bylo v rámci čtyř samostatných kontrol kontrolováno zpracování osobních údajů odběratelů, uživatelů (fyzických osob) (dále jen „klientů“) a zaměstnanců různými společnostmi, které vlastní nebo spravují rozsáhlé distribuční sítě, a to sítě buď přivádějící energii (teplo a teplá voda, elektřina nebo plyn), nebo sítě rozvádějící pitnou vodu a zabezpečující vypouštění odpadních vod do kanalizace nebo sítě zabezpečující přenos signálu rozhlasových a televizních programů kabelem. Čím je provozovaná distribuční síť rozsáhlejší, tím více klientů taková distribuční společnost může mít. Přitom počty klientů distribučních společností mohou dosahovat čísel řádově desítek tisíc či statisíc.

Tyto různé distribuční společnosti mají z pohledu ochrany osobních údajů klientů některé společné rysy. Je pro ně charakteristické, že pro uzavření smlouvy s klientem musí být už jeho nemovitost (pozemek, bytový dům, rodinný dům, byt či chata) pevně napojena na příslušnou distribuční síť. Charakteristický je pro ně rovněž obrovský rozsah transakčních údajů vztahených ke klientovi (subjektu údajů), zpracovávaných v souvislosti s měřením odebrané příslušné energie, s měřením spotřebované vody nebo smluvně zakotveného množství vypouštěných odpadních vod či přivedeného signálu rozhlasových a televizních programů ve smluveném rozsahu. Dále je pro ně charakteristický velký rozsah transakčních údajů vztahených ke klientovi, vygenerovaný procesem fakturace, a to buď spotřebované energie, spotřebované vody nebo smluvně zakotveného množství vy-

pouštěných odpadních vod, nebo přivedeného signálu rozhlasových a televizních programů ve smluveném rozsahu klientovi.

Při těchto čtyřech kontrolách bylo zjištěno porušení zákona o ochraně osobních údajů všemi čtyřmi kontrolovanými subjekty. Navíc jedna kontrola odhalila porušení zákona o ochraně osobních údajů další společností (nebyla dosud kontrolována), a to v procesu předávání a přebírání osobních údajů. U těchto čtyř různých kontrolovaných subjektů bylo kontrolováno zpracování osobních údajů vedené buď podle zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů, a to kupní smlouva, nebo podle zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů, a to smlouva o dodávce pitné vody a o odvádění odpadních vod, či podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a to smlouva o dodávce služeb kabelové televize.

Vyhodnocením výsledků těchto čtyř kontrol zaměřených na plnění povinností správce při zpracování osobních údajů klientů distribučních společností a při zpracování osobních údajů jejich zaměstnanců podle zákona o ochraně osobních údajů je následující zjištění:

- Více než jedním kontrolovaným byla porušena povinnost shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu zpracování podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. d).
- Jeden kontrolovaný porušil povinnost stanovit prostředky a způsob zpracování osobních údajů podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. b). Jeden kontrolovaný nesplnil povinnost uchovávat osobní údaje pouze po dobu, která je nezbytná k účelu jejich zpracování podle ustanovení § 5 odst. 1 písm. e). Jeden kontrolovaný subjekt nesplnil povinnost uzavřít řádnou smlouvu se zpracovatelem podle § 6.
- Časté, tj. více než jedním kontrolovaným subjektem, bylo porušení povinnosti zpracovávat osobní údaje pouze se souhlasem subjektu údajů podle ustanovení § 5 odst. 2 a dále mít souhlas subjektu údajů podle ustanovení § 9 písm. a). Dále ze strany více než jednoho kontrolovaného nebyla splněna povinnost řádně informovat subjekty údajů podle ustanovení § 11.
- V jednom případě bylo zjištěno, že zaměstnanci správce nezpracovávali osobní údaje pouze za podmínky a v rozsahu správcem stanoveném, čímž správce porušil ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů. Dále v jednom případě bylo zjištěno porušení ustanovení § 15 odst. 1.
- Dva kontrolované subjekty nesplnily oznamovací povinnost podle ustanovení § 16.
- U některých kontrolovaných byla zjištěna absence právního vědomí z hlediska ochrany osobních údajů.

Během kontrol bylo zjištěno, že ustanovení § 13 zákona o ochraně osobních údajů vytváří žádoucí tlak na distribuční společnosti (správce), aby přijaly taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům.

Zpracování osobních údajů pověřenými obecními úřady

V roce 2003 byla vykonána kontrola tří měst s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem. Tyto komplexní kontroly byly zaměřeny zejména na zjištění rozsahu a způsobu zpracování osobních údajů těmito subjekty. U jednoho z nich byla sice kontrola formálně zahájena již v roce 2002, ale vzhledem k převodu agend ze zanikajících okresních úřadů byla ihned přerušena a kompletně provedena až v roce 2003.

Obcím výslovně ukládá povinnost zpracovávat osobní údaje několik desítek zákonů. Množství údajů musejí zpracovávat proto, aby mohly splnit povinnosti stanovené zvláštním zákonem. Obce jsou i zaměstnavatelé, majitelé nemovitostí a řeší další vztahy soukromoprávní povahy, zpracovávají zhruba 100 samostatných evidencí obsahujících osobní údaje. Výše uvedené rozsáhlé kontroly byly rozděleny do následujících devíti relativně oddělitelných oblastí:

1. Evidence zaměstnanců městského úřadu vedené na základě zvláštních zákonů.
2. Evidence obyvatel a matrika.
3. Zpracování osobních údajů na úseku sociálního zabezpečení.
4. Ostatní zpracování osobních údajů v samostatné a přenesené působnosti.
5. Zpracování osobních údajů uložená městskému úřadu orgány samosprávy.
6. Evidence vedené Městskou policií.
7. Zveřejňování osobních údajů.
8. Dodržování zásad bezpečnosti zpracování.
9. Dodržování archivních a skartačních postupů.

V průběhu kontrol se ukázalo, že za osobní údaje jsou pracovníky městských úřadů většinou pokládány pouze identifikátory. Osobním údajem se však rozumí ten, který se týká určeného či určitelného subjektu údajů (tj. fyzické osoby, k níž se údaje vztahují). Určenost je však dána spíše subjektivními momenty, např. v malé obci lze osobu takto identifikovat již na základě jména, příjmení a adresy, což je však vyloučeno ve větším městě, kde bude třeba více údajů. Určenost i určitelnost souvisí s přiměřeností času, úsilí a materiálních prostředků, které je nutno k identifikaci osoby vynaložit (např. příjmení a údaje o povolání ve větším městě).

Jedním ze zásadních problémů zpracování osobních údajů obcemi se ukazuje být ustanovení § 5 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně osobních údajů, které ukládá správě povinnost „nesdružovat osobní údaje, které byly získány k rozdílným účelům, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak“. Evidence obyvatel umožňuje využít registr obyvatel k výkonu agend jak v přenesené, tak i samostatné působnosti. Moderní informační technologie stále více užívané obcemi však sdružují veškeré další agendy a umožňují provádět jejich souběžné zpracování.

Orgány činné v trestním řízení stále po orgánech obcí a měst vyžadují tzv. „zprávu o pověsti“, ve které požadují informace o způsobu života, chování atd., čili informace, které obce nemohou (a nesmějí) zpracovávat. Kontrolovaná města tuto zprávu nahrazují informací o tom, zda bylo jednání či chování občana projednáváno před jejich přestupkovou komisí.

Vedení evidence projednaných přestupků, resp. vedení evidence přestupců, není upraveno zákonem, ale opora je v dalších předpisech, které požadují informace z pomyslného rejstříku. Tato opora se však netýká univerzálně všech přestupců.

Otevřenost veřejné správy je vázaná na neporušování jiných zákonů a zákon o ochraně osobních údajů k nim nepochybně patří. Pokud zákon jednoznačně vymezení okruh osob, které mají právo na seznámení se s příslušnými dokumenty, nelze tento okruh při zveřejnění na internetu zaručit. Je potom nepochybné, že dochází k porušování zejména zákona o obcích. Úřad pro ochranu osobních údajů toto pochybení zajímá až ve chvíli, kdy takový dokument obsahuje osobní údaje. V takovém případě zákon o ochraně osobních údajů jednoznačně vyžaduje sou-

hlas dotčených osob – subjektů údajů. Pokud jím správce osobních údajů – obec nedisponuje, vystavuje se ze strany Úřadu nejen sankci, ale i podnětu k trestnímu stíhání odpovědné osoby za porušení ustanovení § 178 trestního zákona (neoprávněné nakládání s osobními údaji). Je však zřejmé, že současný rozmach užívání nových technologií vytváří pohnutku zpřístupnit s jejich podporou co nejvíce informací. Obce musejí pečlivě zvažovat rozsah zveřejněných údajů a zachovat nutnou přiměřenost, která neučiní informaci nadbytečnou a ta do soukromí osob zasáhne jen oprávněně.

Kontrola prokázala snahu nabídnout množství informací a služeb pomocí internetu. Většina kontrolovaných správců však nerealizuje bezpečnostní opatření, která by byla dostatečnou zárukou bezpečnosti zpracovávaných osobních údajů.

Osobní údaje v prostředí internetu

V prostředí internetu je přístupno velké množství osobních údajů. Tyto údaje jsou veřejně přístupné na webových stránkách, jsou obsaženy v elektronické poště a vyskytují se na serverech z internetu přístupných. Veřejně jsou přístupné osobní údaje podnikatelů (obchodní a živnostenský rejstřík), majitelů nemovitostí (katastr nemovitostí), členů správních a dozorčích rad neziskových organizací, představitelů samospráv tj. zastupitelů měst a obcí, mnohdy i zaměstnanců obecních a městských úřadů a prostřednictvím zápisů ze zasedání obecních zastupitelstev i osobní údaje tam projednávaných osob. Takto zveřejněné údaje často nejsou následně využívány v souladu s účelem, pro který byly shromážděny a zveřejněny.

Kontrola byla zaměřena jak na zveřejňování osobních údajů na internetu orgány samosprávy, tak na provozovatele internetových obchodů. V jednom případě bylo řešeno zveřejnění osobních údajů získaných z nedostatečně zabezpečeného serveru. Kontroly ukázaly, že většina kontrolovaných subjektů nerealizuje dostatečná bezpečnostní opatření, která by dávala záruku bezpečnosti zpracovávaných osobních údajů. Orgány veřejné správy připojují své sítě, obsahující i velmi citlivé osobní údaje, k internetu způsobem, který by velmi těžko odolal kvalifikovanému vnějšímu útoku. Prokazování takového průniku je však obtížné.

V případě elektronických obchodů je praxe taková, že specializované firmy, pronajímající kapacitu svých přenosových linek, serverů a aplikačního softwaru dalším poskytovatelům služeb obchodního charakteru, zachovávají opatrnost při uzavírání smluv. Tyto firmy se necítí být zpracovatelem ve smyslu § 4 zákona o ochraně osobních údajů, ačkoliv mají k datům například administrátorský přístup. Smlouvy neobsahují dostatečné bezpečnostní záruky, a v některých případech jsou smlouvy dokonce koncipovány tak, že tyto firmy nepřebírají odpovědnost ani za případné napadení serverů a následné zničení, porušení či odcizení dat souvisejících s provozem internetového obchodu.

Zpracování osobních údajů v bankovním sektoru

Bankovní sektor prodělal v roce 2003 v oblasti osobních údajů poměrně značné změny. Jelikož se ve své obchodní strategii zaměřil více na drobnější klientelu, zejména v oblasti spotřebitelských úvěrů, jeho pozornost se obrátila ke shromažďování osobních údajů klientů a zejména k získávání informací o klientech z jiných zdrojů, cíleně usiloval o reciproční předávání osobních údajů klientů jiným, i nebankovním subjektům. Zde dochází k situacím, které mohou porušovat zákon o ochraně osobních údajů. Banky mají k dispozici na základě zákona o bankách (č. 21/1992 Sb.) mnoho silných nástrojů k zajištění návratnosti půjčovaných prostředků a zjišťování bonity žadatelů o některou ze služeb, které nabízejí. Jsou např. také zmocněny ke zveřejňování dlužníků (srv. zákon č. 21/1002 Sb., § 38, odst. 7), využívají tzv. bankovní registr klientských informací /BRKI – § 38 a), odst. 1 jmenovaného zákona/.

Pokud jde o zabezpečení bankovních zájmů, jsou smluvní dokumentace na vysoké úrovni, ale pokud se jedná o ošetření práv klientů, mají banky značné nedostatky – zejména v respektování zákona o ochraně osobních údajů (srv. s. 12). Odráží se to i v rozdílné kvalitě dokumentů předkládaných k podpisu klientům při poskytování služeb v rámci obchodních aktivit některých bank.

K nejčastějšímu porušování zákona o ochraně osobních údajů dochází u některých bank při vyžadování „souhlasu“ pro činnosti, které nespádají pod zákon o bankách a jdou i nad rámec předmětu licence udělované ČNB.

Především není respektováno, že obecně lze souhlas udělit pouze na základě občanskoprávní či jiné smlouvy (pokud zákon o ochraně osobních údajů či jiné zákony nestanoví jinak), a není tedy možné občanovi nadiktovat, aby souhlasil se vším, co se banka rozhodne vyžadovat, ba případně podpisem souhlasu podmiňovat poskytnutí bankovní služby. Nejfrekventovanější vady požadovaného souhlasu v bankovním sektoru, které byly dosud zjištěny, jsou následující:

- Vložení souhlasu do tzv. Obchodních podmínek banky, čímž může dojít k porušení § 5 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů.
- Porušování § 11 uvedeného zákona – tzv. informační povinnosti, zejména o dobrovolnosti souhlasu, možnost dohodnutí jiných podmínek, apod.
- Přidávání do souhlasu takových účelů zpracování, na které banka souhlas nepotřebuje, neboť vyplývají přímo ze zákona o bankách nebo z jiných zákonů.
- Porušování náležitostí souhlasu podle § 5 odst. 5 zákona o ochraně osobních údajů, zejména pak při předávání osobních údajů podléhajících bankovnímu tajemství třetím osobám, a to tak, že subjekty, kterým se mají tyto údaje předávat, jsou označovány jen neurčitě (např. jen neúplným názvem), není jasně stanoven účel a předmět jejich podnikání, takže občan prakticky neví, komu budou jeho osobní údaje předávány.
- Neúměrně dlouhé lhůty, které banky vyžadují v souhlasu pro některá zpracování i po ukončení jakéhokoli právního vztahu s klientem; pokud lhůta nevyplývá z některého zvláštního zákona, mohou se banky dostat do rozporu s § 5 odst. 1 písm. c) a písm. e) zákona, neboť v těchto případech již údaje nejsou aktualizovány.

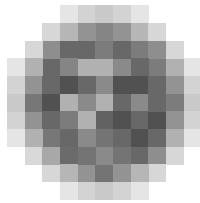
Banky uvedené souhlasy vyžadují pro předávání údajů podléhajících bankovnímu tajemství zejména pro své dceřiné společnosti, které pak mohou sofistikovaněji oslovovat nabídkou odpovídajících služeb pravděpodobnější okruh klientů banky, čímž zásadním způsobem šetří své náklady.

O údaje klientů bank je pochopitelně velký zájem ze strany nebankovních subjektů, neboť snadno umožňují přesné zacílení nabídky produktů a minimalizaci nákladů. Zde je však již velké riziko, že může dojít ke zneužívání osobních údajů a narušení soukromí jak firmami, tak i jednotlivci, kteří by se k těmto údajům nekontrolovaně dostávali: Osobní údaje nejsou totiž mimo bankovní sektor ani zdaleka tak zabezpečeny – na rozdíl od bank nevynakládají jiné sektory na ochranu svých údajů tak velké prostředky.

Na okraj je ovšem třeba s politováním konstatovat, že současná legislativa neumožňuje vznik registru skutečných dlužníků a neplatičů (tedy těch, kdo porušují smlouvy), regulovaného jasnými, zákonem stanovenými pravidly a kontrolovaným přístupem (např. v Obchodním zákoníku). Inspirací pro zákonodárce by mohla být např. SCHUFFA existující v Německu, nebo v USA fungující Credit Report.

Jako problematické se jeví také kopírování dokladů, vyžadované bankami při uzavírání smlouvy o některé z poskytovaných služeb. Banky sice musejí postupovat podle zákona č. 61/1996 Sb. proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, který určeným subjektům stanoví povinnost identifikace a hlášení podezřelých obchodů, jak

ostatně vyžaduje i Směrnice EP a Rady č. 2001/97/ES, dosavadní znění zákona kopírování dokladů ovšem neumožňuje, takže by bylo možno kvalifikovat kopírování občanských průkazů, rodných listů, pasů a jiných listin jako porušení § 5, odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů. Na uvedených dokladech se totiž vyskytují, a jsou tedy kopírovány, i osobní údaje (o manželce, dětech, rodičích, prarodičích, očkování, náboženství a další), které nemají žádný vztah k poskytované službě. Jelikož v Parlamentu ČR je ve druhém čtení novela zákona č. 61/1996 Sb., kontroly, při nichž bylo zjištěno kopírování dokladů, byly pozastaveny, aby nedošlo k poškození práv kontrolovaných bank.

Činnost Odboru kontroly

Hlavním úkolem Odboru kontroly je přijímat stížnosti a podání týkající se zpracování osobních údajů a poté působit ve smyslu jejich vyřízení. Tím může být:

- Posouzení oprávněnosti stížností.
- Zajištění dostupných důkazních materiálů.
- Komunikace se stěžovatelem, případně s napadeným subjektem.
- Inicie kontroly inspektorem Úřadu, nebo zahájení sankčního řízení podle Hlavy VII zákona o ochraně osobních údajů.
- Postoupení věci orgánům činným v trestním řízení.

V roce 2003 se Odbor kontroly zabýval 264 podáními uvedeného charakteru.

Z toho: 149 případů **je ukončených**

34 případů **bylo postoupeno inspektorům**

21 případů **bylo postoupeno Odboru správního rozhodování**

2 případy **byly postoupeny Policii ČR**

2 případy **byly postoupeny Okresním státním zastupitelstvím**

3 případy **byly řešeny jako přestupky**

53 případů **je v šetření**

Úvodem je nutno podotknout, že předmětná podání jsou v souladu se smyslem zákona o ochraně osobních údajů pojmána velmi neformálně. Stěžovatel nemusí prokazovat právní zájem na věci a není mu ani výslovně předepsáno splnění jakýchkoli formálních náležitostí. Podání tedy může být realizováno například prostřednictvím elektronických médií a jako takovéto podání je v zásadě chápána i zpráva ve sdělovacích prostředcích. Z hlediska řádného zabezpečení dalšího postupu tedy Úřad považuje za nezbytné pouze to, aby bylo vyjádřeno v písemné formě.

Stejně tak se tento úkon výslovně neváže na splnění vymezených věcných náležitostí. Z hlediska účelu podání je však možno vyvodit požadavek jednoznačného určení subjektu, proti němuž směřuje, popsání, v čem je spatřováno porušení zá-

kona a postoupení dostupných důkazů. Na druhé straně stížnost v žádném případě nelze směřovat s návrhem na zahájení správního nebo občanského soudního řízení. Úřad tak v žádném případě není příslušným podáním vázán a stěžovatel nemá postavení účastníka řízení. Úřad však příslušného stěžovatele vyrozumívá, jak s jeho podáním naložil, případně mu vysvětlí, proč jeho podání nelze považovat za důvodné.

Na tomto místě je ovšem nutno připomenout, že v zásadě Úřad neodmítá ani anonymní podání, jejichž počet v roce 2003 poněkud vzrostl. V těchto případech však samozřejmě nemůže být původce podání informován o dalším postupu.

Nicméně právě v relativně nízkém stupni požadavků pro uplatnění stížností lze indikovat hlavní zdroj jejich velmi časté nedůvodnosti. Především je nutno poukázat na častou obsahovou nejasnost nebo nesprávné chápání právní úpravy. Často se také stává, že předmětem stížnosti nebývá problematika upravená zákonem o ochraně osobních údajů. To je ovšem, podle názoru Úřadu, obecným problémem všech obdobných podání.

Dále je nutno se na tomto místě zmínit o skutečnosti, že množství stížností je zjevně podáváno jako důsledek toho, že určitý subjekt nevyhověl jistému požadavku stěžovatele. Řada podání se tedy svou podstatou zpracování osobních údajů primárně netýká, ale do této roviny byla posunuta až v okamžiku, kdy stěžovatel nebyl uspokojen v řízení podle jiných předpisů, resp. kdy usoudil, že tento proces (např. podání soudní žaloby) by přivodil pro něj nepřiměřené překážky. V této souvislosti je symptomatické, že stěžovatel obvykle požaduje okamžité zahájení sankčního řízení podle Hlavy VII zákona o ochraně osobních údajů a odmítá jako obsolentní kroky Úřadu směřující k nápravě zákonu nevyhovujícího stavu. Úřad také často obdrží podání se značnou (někdy dokonce několikaletou) časovou prodlevou.

Závažnějším, i když souvisejícím a velmi často se vyskytujícím problémem stížností ovšem bývá, že jsou formulovány velmi kuse a jsou zakládány na jednostranných a subjektivně pojatých tvrzeních. Je proto nezbytné provést další zjištění k objektivizaci popisovaného stavu, aniž by ovšem mohla být zahájena efektivní kontrola, nebo jiné řízení. Dotazovaný subjekt, kterým může být jak stěžovatel, tak zejména subjekt, vůči němuž podání směřuje, sice v tomto okamžiku není ještě právně zavázán k poskytnutí příslušných informací, v praxi se však Úřad dosud neseťkal s jednoznačným odepřením odpovědi. Případné odmítnutí by však nepochybně způsobilo okamžité zahájení příslušného řízení nebo odložení stížnosti.

Řada stížností také bývá podána, aniž by předkládající osoba nejprve uplatnila svá práva, jak požaduje zákon o ochraně osobních údajů, směřující k zamezení příslušného zpracování osobních údajů. Je třeba zejména připomenout, že podle § 5 odst. 6 zákona o ochraně osobních údajů lze k nabízení obchodu a služeb využívat jméno, příjmení a adresu subjektu údajů, pokud tyto informace byly získány v souvislosti s činností správce nebo zpracovatele, nebo z veřejného seznamu (telefonní seznam, obchodní rejstřík apod.). K uvedeným účelům ovšem údaje nelze využívat, pokud subjekt údajů s tímto postupem vyslovil písemný nesouhlas. Stejně tak bývá stížnost často podávána poté, co stěžovatel udělil řádný souhlas se zpracováním osobních údajů, a aniž pak využil svého práva tento úkon odvolat /§ 5 odst. 5 a § 9 písm. a) zákona/.

V těchto případech Úřad pro ochranu osobních údajů poukazuje na nutnost primárně využít předmětných nároků s tím, že další kroky ze strany Úřadu mohou být podniknuty pouze v případě nedostatečné odezvy správce resp. zpracovatele.

Do kategorie stížností, které Úřad šetřit nemůže, spadají i taková podání, jejichž jádrem je požadavek stěžovatele, aby Úřad pro ochranu osobních údajů posoudil odbornou otázku příslušející do kompetence jiných orgánů; vyhovět tomuto požadavku by znamenalo, že by Úřad překročil své kompetence. Toto je typické zejména pro případy, kdy je požadováno posouzení zdravotního stavu, kdy

je namítáno, že údajným porušením postupu de lege artis došlo ke zpracování nepravdivých nebo nadbytečných osobních údajů, a také v případě, kdy je namítáno, že určitý orgán (např. soud) provedl určitý úkon v rozporu s procesními pravidly. V uvedených případech ovšem Úřad odkazuje na řízení podle jiných předpisů s tím, že v případě určitého výsledku těchto řízení bude legitimován k dalším opatřením.

Avšak je nutno připomenout i jiný závažný problém: Stížnost se totiž prvotně vůbec nemusí týkat zákona o ochraně osobních údajů. Může být opodstatněná v souvislosti i se zpracováním osobních údajů upravených zákonem, který je vůči zákonu o ochraně osobních údajů v pozici zvláštního předpisu.

Úřad má sice dikcí zákona o ochraně osobních údajů stanoveny úkoly pouze ve vztahu k zákonu o ochraně osobních údajů (viz ustanovení § 2 odst. 2 a § 29 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů), nicméně tento zákon umožňuje, aby jeho ustanovení byla modifikována, resp. upřesňována zvláštními předpisy. Výslovně tak stanoví např. ustanovení § 5 odst. 1 písm. f) nebo g) zákona o ochraně osobních údajů, nepřímou tak lze vyvodit i z jiných ustanovení. Je možno upozornit např. na § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů, povolující shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu, přičemž tento účel (a tedy rozsah zpracovávaných osobních údajů) často vyplývá právě ze zvláštních předpisů.

Důsledkem toho tedy je, že zpracování osobních údajů, které je v souladu se zvláštními předpisy, nelze označit za jednání v rozporu se zákonem o ochraně osobních údajů a takové stížnosti jsou proto často zamítány jako nedůvodné. Toto se týká i zveřejňování osobních údajů, které je upraveno zvláštním zákonem. V roce 2003 lze tento závěr vyslovit zejména v souvislosti s následujícími aktivitami:

- Vedení katastru nemovitostí podle zákona č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vedení obchodního rejstříku podle zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Uveřejňování údajů o agentech StB podle zákona č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů

Četnost a zejména pak důvody podání předmětných stížností však, podle názoru Úřadu, nastolují otázku, zda by nebylo vhodné přistoupit k legislativním opatřením, na jejichž základě by byl zúžen rozsah zpracovávaných osobních údajů, nebo omezeno jejich zpřístupnění. Pro dokreslení situace uvádíme několik anonymizovaných podání.

1)

podávám naléhavou stížnost na stát Českou republiku, jakožto zřizovatele katastru nemovitostí České republiky, pro porušení zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

Důvod: Katastr nemovitostí jako správce mých osobních údajů není schopen zabezpečit tyto data vůči zneužití třetí osobou, jedná se zejména o rodné číslo, adresu, jména adresy a rodná čísla spoluvlastníků nemovitostí, údaje z kupní smlouvy, podmínky, výši kupní ceny, data dalších osob ve smlouvách uváděných atd. Na požádání a za poplatek poskytuje má osobní data jakékoli fyzické či

právnícké osobě nebo organizaci. Obávám se oprávněně o zneužití a využití mých osobních údajů osobami s trestní minulostí, které si bez vynaložení jakékoli námahy zjistí pouze podle jednoduché identifikace na katastrální mapě veškeré informace o mé osobě, spoluvlastnících i o majetkových poměrech apod. Mám za to, že jde o data natolik citlivá, že by se mělo zabránit přístupu nepovolaných osob k nim. Vzhledem k tomu, že v současné době není prostředek který by takovému šíření mých osobních dat zabránil a ani v dohledné době nebude, požaduji od správce mých osobních dat omluvu spolu s finanční kompenzací a návrh opatření k zamezení úniku osobních údajů.

Pro příklad úzkoprsého dodržování ochrany osobních dat naopak uvádím stav, kdy na evidenci obyvatel městského úřadu vám nesdělí žádný údaj o osobě jiné než vaší a sdělí-li pak jsou postihováni velikými pokutami. Nesdělí ani to zda vámi hledaná osoba zemřela či ještě žije. Jsou to opravdu dva extrémy v našem zákonodárství.

Děkuji, že se mou stížností budete zabývat.

2)

Vážený pane náměstků,

obracíme se na Vás s žádostí o prošetření postupu např. obchodního rejstříku Městského soudu v Praze, kdy na internetu zveřejňuje citlivé osobní údaje s rodným číslem. Také se to děje na Výpisech v písemné podobě, kdy k těmto údajům má přístup široká veřejnost. Pokud by takto zveřejňované osobní údaje nebyly v rozporu se zákonem, pak se domnívám, že jakákoliv další ochrana v jiných rovinách je fraškou a naprosto zbytečná. V příloze posílám ukázkou veřejně dostupných osobních údajů všech funkcionářů nebo podnikatelů.

Je to v pořádku, když kdokoliv se může dostat k mým osobním údajům?

Proč Úřad trapně provádí registraci sběru údajů, když www.justice.cz nabízí dokonalou databázi jmen osob, adres a rodných čísel ve spojitosti s podnikatelskými subjekty.

3)

Dovoluji si Vás upozornit na porušení ústavy ČR. Mnoho ústavních činitelů neví, že od 16. prosince 1992 je „Listina základních práva svobod“ součástí ústavy ČR. Tím došlo k tomu, že článek 10, bod 1 a 3 je v rozporu se zákonem 107/2002 Sb. V poslední době proběhlo v tisku, že Ministerstvo vnitra zveřejní 20. března na svých internetových stránkách oficiální seznam spolupracovníků StB. Upozorňuji Vás, že tím by došlo k spáchání trestného činu, neboť Ústava ČR jejíž nedílnou součástí je i Listina základních práva svobod má vyšší platnost nad zákonem 107/2002 Sb. a vydání těchto seznamů vylučuje.

Možná si připadáte tím, že nerespektujete ústavu ČR, a že to těm stbákům nandáte, jako hrdina akčních filmů. Jenomže život je pane Neuwirte trochu od těch stupidních akčních, filmů odlišný, život totiž není tak černobílý. Na těch seznamech je totiž celá řada naprosto nevinných lidí, protože tvůrci zákona 107/2002 Sb. přehlédli jeden základní rozdíl a to, že StB registrovaný člověk nemusel s StB spolupracovat. Tato skutečnost je předmětem kritiky Rady Evropy a MOP, ale kritizuje ji i Předseda poslanecké sněmovny, prezident Havel a Ministr spravedlnosti ČR. Proto, že moc svádí k porušování lidských práv, byla právě Listina

základních práva svobod přijata. Prosím přečtěte si mé vyjádření k mému svazku a můj vysvětlující dopis, který jsem zaslal na pana prezidenta Klause.- viz příloha.

Vážený pane Neuwirte, prosím o Vaše písemné vysvětlení, proč Úřad pro ochranu osobních údajů nerespektuje článek 10 bod 1 a 3 Listiny základních práva svobod. Prosím, aby jste se zaměřil na to zda i v mém případě považujete zveřejnění svaku za oprávněné a v souladu s Nálezem Ústavního soudu ČR PLÚS 9/01.

Je však třeba připomenout, že zvláštní právní úprava je v mnoha případech natolik nezřetelná a kusá (srv. s. 14), že neumožňuje jednoznačnou aplikaci. To samozřejmě nepřispívá k právní jistotě a je to také v rozporu s principy demokratického právního státu.

Na druhé straně je třeba odmítnout dosti rozšířený názor, podle něhož zákon o ochraně osobních údajů vyslovuje jakýsi zákaz práce s osobními údaji a jeho existence by tedy měla sloužit jako záminka pro nevykonávání určitých činností. Pro ilustraci citujeme argumentačně zavádějící článek, který přinesl denní tisk:

Městská policie má od Nového roku značně posílené pravomoci. A jak se zdá, radní pro bezpečnost Rudolf Blažek se rozhodl toho náležitě využít. Tentokrát mu začali vadit mladí lidé. Prý pijí moc alkoholu, ačkoli jim ještě není osmnáct. A hostinští jim prý nalévají, aniž od nich požadují občanské průkazy. A tak začaly kontroly. V prvních několika dnech bylo městskou policií v Praze zkontrolováno několik set restaurací, barů a heren a výsledek byl tristní - pouhé tři případy prodeje alkoholu mladistvým, které byly vyřešeny blokovými pokutami. Avšak pan radní s takovýmto výsledkem nebyl spokojen. Čekal asi větší „úlovek“, a tak se chystají i kontroly noční. Cílem těchto razíí je donutit hostinské a restauratéry, aby od mladých zákazníků konzumujících alkohol požadovali doklady k prokázání věku. A jsme u kořene problému. Zákon striktně zakazující podávání alkoholu osobám mladším 18 let pochází ještě z totalitního režimu a je to na něm znát. Vyžaduje totiž, aby zákazník svůj věk (při pochybnostech) prokázal úředním dokladem, nejčastěji občanským průkazem. Rodné číslo nebo datum narození, stejně jako jméno a bydliště jsou však údaje, na které se vztahuje zákon o ochraně osobních dat. Zjišťování těchto údajů přísluší pouze osobám se statutem veřejného činitele (policie) nebo orgánům, které k tomu mají zákonné oprávnění (např. orgány státní správy). Restauratéři a hospodští tato oprávnění v žádném případě nemají, podobně jako je nemají různé bezpečnostní agentury, vrátí atd. Pokud tedy číšník požádá hosta o občanský průkaz, dopouští se vlastně protiprávního jednání - porušení zákona o ochraně osobních údajů, za což může být rovněž potrestán pokutou. V takovém případě nemá restaurátér jinou možnost než přibližně zjišťovat věk mladých návštěvníků restaurace subjektivním odhadem nebo pouhým dotazem. Že se hostinský ve svém odhadu může i splést, je pochopitelné. Pak však pokuta za „nalévání mladistvým“ není na místě a je pouze byrokratickou šikanou. Radní Blažek a jeho všeteční uniformovaní pochopové jsou však jiného názoru a zvolili autoritativní zastrašovací taktiku, čímž paradoxně nutí hostinské pod hrozbou pokuty (případně i trestního stíhání) porušovat zákon. Proč by mělo být pravidlem, že by mladý dospívající člověk, který se jinak ničeho špatného nedopouští, měl být v restauracích stresován perlustracemi jen proto, že pije pivo? Jistě, nalévat alkohol dvanáctiletému dítěti je pitomost.

U dospívajících lidí je však lépe zvolit benevolentnější přístup. Tak je tomu v některých zemích, kde občané buď vůbec nemají, nebo nemusí nosit identifikační karty. Hranice, dejme tomu 18 let (někde i 17, 19 atd.), je jaksí orientační a je tolerováno, když je člověk o pár měsíců mladší. Citlivost každého člověka na alkohol je totiž individuální, a to i v pozdějším věku. Záleží mimo jiné na psychickém stavu, sociální situaci a dalších faktorech. A na to je každý zákon krátký. Nevím, proč by to u nás nešlo také. Ušetřilo by se za zbytečné kontroly a bylo by méně stresu. Ovšem když městská policie stojí ročně 500 milionů korun, musí vykazovat nějakou činnost. A tak vedle mnohdy zbytečného obtěžování řidičů a chovatelů psů bude chodit po hospodách a šikanovat hostinské a mládež, aby se zviditelnila a aby si všichni uvědomili, jak strašně je potřebná.

Bylo již velmi často zdůrazňováno, že zákon se vztahuje pouze k systematické práci s osobními údaji: Tuto činnost v žádném případě nezakazuje, pouze ji spojuje se splněním určitých podmínek.

Důvodné stížnosti pak především poukazují na dále uvedené nedostatky při zpracování osobních údajů. Úřad je však nucen konstatovat, že řada problémů popsaná v minulé výroční zprávě přetrvává i nadále.

Základním problémem mnoha správců je zásadní koncepční neujasněnost zpracování osobních údajů.

Stále ještě přetrvává tendence shromažďovat údaje bez konkrétní potřeby a bez konkrétně vymezeného účelu.

Bez stanovení účelu zpracování osobních údajů však je fakticky porušena jedna z hlavních povinností při zpracování osobních údajů a plnění dalších je takto téměř nemožné. Připomeňme, že údaje lze shromažďovat pouze v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu a po nezbytnou dobu je uchovávat a dále zpracovávat. Nelze rovněž sdružovat osobní údaje shromažďované k rozdílným účelům.

V lepším případě koncepční neujasněnost zpracování osobních údajů nevede k přímému porušení zákona o ochraně osobních údajů, avšak výsledkem takového přístupu je získání osobních údajů v nepoužitelném tvaru. To pak, je-li správcem některý ze státních orgánů, působí nepříznivě na veřejnost (srv. s. 29).

Dalším problémem pro celou řadu správců je stanovení právního titulu pro příslušné zpracování osobních údajů. Jde především o získání souhlasu subjektu údajů. Dalším častým právním titulem pak je zpracování osobních údajů podle zvláštního zákona. Zde lze říci, že Úřad často konstatuje elementární neznalosti řady správců ohledně této zvláštní právní úpravy.

S výše popsanou koncepční neujasněností souvisí i čteněji indikované porušení § 13 zákona o ochraně osobních údajů. To bývá především důsledkem nejasně formulovaných organizačních pravidel zpracování osobních údajů. Mnoho správců naplnění předmětného ustanovení pojímá čistě technicky a spojuje to výlučně např. s instalací určitého programového vybavení nebo zabezpečovací techniky a zcela pomíjí jasné stanovení pravidel pro vkládání, aktualizaci a výdej osobních údajů. Ve svém důsledku to vede k tomu, že pořízená technika není využívána efektivně a následně i k jednáním, která jsou v rozporu se zákonem. Na tomto místě pak je třeba poukázat také na časté zanedbání jisté pozitivní motivace zaměstnanců správce. Je totiž zjevné, že řada porušení § 13 zákona o ochraně osobních údajů plyne z úmyslného jednání proti zájmům zaměstnavatele.

Problémem bývá rovněž chybné nastavení bezpečnostních parametrů. Např. klíčem pro přístup k osobním údajům určité evidence bylo v některých případech rodné číslo, což vzhledem k jeho dostupnosti a nadužívání (viz dále) je třeba považovat za jistou vadu z hlediska § 13 zákona o ochraně osobních údajů.

Dalším souvisejícím problémem bylo naplňování § 6 zákona o ochraně osobních údajů v případě, kdy správce výkon určitých činností při zpracování osobních údajů deleguje na zpracovatele. V těchto případech Úřad musel častokrát poukazovat na značnou nejasnost ustanovení ve smlouvě mezi správcem a zpracovatelem; ve svém důsledku lze v těchto případech usoudit, že může jít o porušení příslušného ustanovení. Jeho smyslem je totiž nepochybně zabezpečit plnou transparentnost předmětného vztahu.

Posledním problémem obecnější povahy pak je, že správci si ne vždy plně uvědomují svoji povinnost informovat subjekt údajů v souladu s §§ 11 a 12 zákona o ochraně osobních údajů a na oprávněné žádosti nereagují, případně na ně reagují až po zásahu Úřadu. Úřad konstatuje, že takové nekomunikativní jednání je jedním z častých důvodů pro podání stížnosti Úřadu.

Z problémů spojených s určitým typem zpracování osobních údajů pak je nutno připomenout následující:

V rámci přímého marketingu (direct marketingu) je přetrvávajícím problémem nejasný zdroj údajů využívaných pro oslovení potenciálních klientů. Je to zřejmě způsobeno i tím, že množství dat bylo získáno ještě před účinností zákona o ochraně osobních údajů. Řada firem zjevně překračuje rámec ustanovení § 5 odst. 6 až 10 zákona, aniž byl vyžádán řádný souhlas subjektu údajů. Vše navíc komplikuje již zmíněná častá neochota firem se subjekty údajů řádně komunikovat. Uvedené problémy tak m.j. svědčí i o tom, že dosud fakticky nebyl zcela překonán názor, podle něhož jsou osobní údaje plně k dispozici jeho držiteli, zatímco zákon o ochraně osobních údajů vychází z opačné premisy, podle níž je na subjektu údajů (až na zákonem připuštěné výjimky), jak bude s těmito daty naloženo. Novým problémem, který v této souvislosti vyvstává, je otázka sběru e-mailových adres k uvedeným účelům.

Úřad v této souvislosti konstatuje, že problematika sběru, třídění a využívání e-mailových adres k reklamním účelům je logickým vyústěním neregulovaného a téměř nekontrolovatelného dění v prostředí internetu. Zákonná úprava elektronických komunikací, by měla zacelit alespoň legislativní mezeru v této oblasti (srv. s. 14).

Z hlediska Úřadu e-mailové adresy lze v zásadě rozdělit do dvou hlavních skupin. Předně jsou to ty, které svým charakterem odkazují na činnost nějaké firmy, instituce nebo diskusního fóra. Takové adresy z hlediska zákona o ochraně osobních údajů za osobní údaje nelze považovat. Druhou skupinu tvoří e-mailové adresy, které jsou jedinečným odkazem na konkrétní fyzickou osobu. Takové adresy dle zákona vznikají různými způsoby a s ohledem na jejich genezi a účel je na jejich používání třeba aplikovat zákon o ochraně osobních údajů.

Rozlišujeme především e-mailové adresy, které si vytvořila fyzická osoba vlastním přičiněním, za pomoci nějaké obecně dostupné služby (freemailové služby internetových providerů, hostingové služby atd.) a e-mailové adresy, které jsou sice rovněž odkazem na jedinečnou fyzickou osobu, převážně však slouží k pracovním nebo služebním účelům, a pro tyto účely je zpravidla vytváří organizace nebo firma, ve které je dotyčná fyzická osoba zaměstnána.

Pokud jde o první případ, nabízí se paralela s běžnou poštovní adresou, určující bydliště subjektu údajů. Je lhostejno, že e-mailová adresa může mít takový tvar, z něhož nelze odvodit ani jméno ani další znaky, potřebné k určení identity subjektu údajů. Postačí, že jejím prostřednictvím lze konkrétní fyzickou osobu kontaktovat (např. doručit jí elektronický dokument s nabídkou obchodu a služeb). Z hlediska platné právní úpravy je třeba k využití e-mailové adresy k nabídce obchodu a služeb (nelze-li nalézt jiný právní titul podle zákona o ochraně osobních údajů), získat souhlas subjektu údajů. Pokud nelze takového souhlasu dosáhnout, je třeba od rozesílání marketingových nabídek upustit. Různé firmy používají na svých internetových stránkách programy, které slouží k automatickému sběru e-mailových adres

a k monitorování aktivity jednotlivých uživatelů sítě. Takové počínání je v rozporu se zákonem, jestliže o tom daná firma subjekt údajů předem neuvědomí a nevyžádá si jeho souhlas (srv. s. 9; 14).

Problematictější jsou případy užívání e-mailových adres druhého typu, kdy subjekt údajů nemůže účinně ovlivňovat režim poštovního provozu na serveru zaměstnavatele. Zde by měla být stanovena podmínka pro správce jeho osobních údajů (tedy i jeho e-mailové adresy), aby přijal taková opatření, aby nemohlo dojít k jejímu zneužívání ze strany třetích osob. Subjekt údajů však zpravidla nemůže požadovat, aby takto vytvořená e-mailová adresa byla neveřejná, má-li sloužit k jeho komunikaci jakožto pracovníka se subjekty vně organizace nebo firmy. Hledisko ochrany soukromí tím ovšem není zcela potlačeno, lze ho však vztáhnout pouze na ochranu jména a vysloveně soukromé korespondence v míře, která je v rámci pracovního prostředí proveditelná a je možno ji definovat v rámci pracovněprávních vztahů.

Další relativně nový problém představuje instalace bezpečnostní techniky do obytných domů. Majitelé a správci domů určených k bydlení v rámci zvýšení bezpečnosti obyvatel a v zájmu snížení počtu domovních krádeží a vandalismu nakupejí mnohdy při vynaložení značných finančních prostředků hotové elektronické systémy (jako například elektronické otvírání dveří pomocí čipových karet, monitorování prostor průmyslovou kamerou a záznam příchodů a odchodů jednotlivých obyvatel domu do počítačového programu). Neuvědomují si však, že tyto systémy jsou v první řadě vyvíjeny pro menší a střední firmy a jejich úkolem je především elektronická evidence docházky zaměstnanců, monitorování problematických míst na pracovišti a archivace těchto záznamů pro účely uložené zákonem. Vztahy mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci však spočívají na zcela jiných právních základech než vztahy mezi správcem nebo majitelem domu a osobami bydlícími v domě. Zatímco zaměstnavatel je oprávněn sledovat dodržování pracovní doby zaměstnance, příp. jeho odchod z pracoviště, nemá správce domu žádný důvod sledovat, kdy který nájemník nebo obyvatel družstevního bytu do domu přichází či z něj naopak odchází. Samozřejmostí pak musí být, že obyvatelé domu jsou o instalaci elektronického systému informováni. Pokročilé funkce systému, jako je monitorování a záznam příchodů a odchodů pomocí elektronických čipových karet je pak možný pouze v případě, že s tím obyvatelé domu vysloví souhlas, který má náležitosti požadované zákonem o ochraně osobních údajů.

Stále dochází k nadužívání rodného čísla vycházející z nesprávného názoru, podle něhož je rodné číslo jakýmsi absolutním identifikátorem fyzické osoby a vlastně tedy i přirozeným doplňkem jména a příjmení. Úřad pro ochranu osobních údajů ovšem vychází ze skutečnosti, že pro identifikaci fyzické osoby plně postačí znalost jejího plného jména, adresy a případně i data narození. Zpracování rodného čísla lze proto připustit pouze v případech, umožňuje-li tak zvláštní zákon (např. pro účely sociálního zabezpečení apod.). V opačném případě jde o nadbytečný údaj zpracováváný v rozporu s ustanovením § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů. Tím však Úřad nevyklučuje zavedení speciálního identifikátoru (např. zákaznického čísla). Je třeba připomenout, že znalost rodného čísla obecně lze zneužít k nedovolenému propojování jednotlivých evidencí, jejichž následkem může být nepřipustné monitorování fyzické osoby. Je ovšem třeba konstatovat, že nadužívání rodného čísla je v současné době natolik rozšířeno, že k jeho odstranění bude zjevně nezbytná novela zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, která toto výslovně zakáže a stanoví přechodnou lhůtu k dosažení vyhovujícího stavu (k legislativní stránce problému srv. s. 13).

Úřad pro ochranu osobních údajů i nadále působí proti činnosti spočívající v kopírování osobních dokladů (srv. s. 22) a následnému uchovávání těchto kopií, což je často formulováno jako podmínka pro poskytování služeb. I nadále Úřad vychází z názoru, že v osobních dokladech (např. v občanském průkazu) je ob-

saženo podstatně více údajů než je nezbytné k uzavření smlouvy, a tudíž není přípustné uchovávaní veškerých údajů obsažených v občanském průkazu. Takové jednání pak nelze zdůvodnit ani častým odkazem na zajištění přesnosti osobních údajů. Z uvedeného hlediska však Úřad nepopírá variantu uchovávaní příslušných kopií s tím, že by nadbytečné údaje byly znečitelněny. V této souvislosti však nelze pominout fakt, že kopírování osobních dokladů nelze jednoduše zakázat jako zpracování contra lege, neboť pro takový postup dosud nebyla nalezena zřetelně formulovaná opora v zákoně. Doporučení subjektům údajů, aby trvaly na dodatečných úpravách kopie osobních dokumentů např. začerněním, nemají za cíl neochotu přijmout potřebné sankce vůči správci, nýbrž najít přijatelné řešení pro účinnou ochranu práv fyzických osob. K tomu lze dodat, že začernění určitých částí listin je např. v archivní praxi zcela běžným postupem při práci s dokumenty, jejichž obsah má být zčásti utajen např. z důvodu ochrany práv třetích osob.

Úřad pro ochranu osobních údajů působí také proti zveřejňování seznamu dlužníků. Vychází z toho, že předmětný postup nepředstavuje legální cestu k vymožení dluhu. Navíc nelze připustit názor, že občan tím, že je dlužníkem, ztrácí právo na ochranu soukromí. Z tohoto důvodu nelze akceptovat názor, podle něhož by příslušný úkon povolovalo ustanovení § 5 odst. 2 písm. e) zákona o ochraně osobních údajů. Zároveň však je třeba zdůraznit, že Úřad nepovažuje za nepřípustné zpřístupnění osobních údajů, je-li tento postup v souladu se zvláštní právní úpravou (viz s. 34). Zároveň je nutno připomenout velmi rozšířené nesprávné pojetí pojmu zveřejňování, a to i částí odborné veřejnosti. Ve smyslu ustanovení § 4 písm. l) zákona o ochraně osobních údajů za něj považujeme zpřístupnění osobního údaje jakémukoli subjektu, aniž byly zkoumány právní důvody tohoto zpřístupnění a aniž bylo dále limitováno užití tohoto údaje. Zveřejněním tedy z hlediska zákona o ochraně osobních údajů rozhodně není postoupení osobního údaje jinému subjektu pro právním řádem vymezené účely (např. v rámci určitého správního řízení).

Řada správců se i nadále pokouší ustanovení zákona o ochraně osobních údajů de facto obejít prostřednictvím vyžadovaného souhlasu subjektu údajů. Takový souhlas bývá formulován velmi široce, zejména v něm není v rozporu s ustanoveními § 5 odst. 5 a § 9 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů konkrétně vymezeno, jaké osobní údaje mají být zpracovávány, pro jaké účely a jakými správci. Často zde také nebývá vymezena lhůta pro zpracování osobních údajů, nebo je tato lhůta nepřiměřeně dlouhá. Dále bývá poskytnutí určité služby podmiňováno souhlasem se zpracováním osobních údajů pro účely, které s touto službou nijak nesusouvisejí, což představuje rozpor s ustanovením § 5 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů.

Úřad se zabýval problematikou zpracování osobních údajů v souvislosti s bytovou politikou obcí. V této souvislosti bylo konstatováno, že předmětná agenda je obcím uložena zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, zejména jeho ustanovením § 35 odst. 2 a jako právní titul ke zpracování osobních údajů tedy lze použít ustanovení § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů. Z tohoto důvodu např. platí výjimka z registrace podle § 18 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů. Na druhé straně je však nezbytné zabezpečit, aby osobní údaje v daných situacích sloužily pouze k plnění úkolů v rámci bytové agendy a rozsah požadovaných osobních údajů musí odpovídat pouze tomuto účelu.

Ve dvou případech bylo iniciováno podání orgánům činným v trestním řízení. Úřad vychází z toho, že je třeba upřednostňovat zájem na objasnění trestné činnosti před řízeními podle zákona o ochraně osobních údajů. Zároveň však byla orgánům činným v trestním řízení poskytnuta řada konzultací, bylo-li předmětem jejich zájmu zpracování osobních údajů.

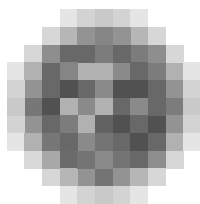
Byla ovšem převzata rovněž řada podnětů od těchto orgánů. Týkalo se to zejména případů, kdy došlo k odložení věci, jelikož předmětné jednání nenaplněovalo znaky trestného činu, avšak mohlo se jednat o situace, kdy výsledky šetření naznačovaly, že jednání vykazuje určitou systémovou závadu při zpracování osobních údajů.

Odbor kontroly dále v určitém rozsahu plnil úkoly orgánu příslušného k projednávání sankcí podle Hlavy VII zákona o ochraně osobních údajů. V roce 2003 zřízený Odbor správního rozhodování Úřadu vzhledem k rozsahu rozrůstající se agendy převzal danou část dozoru nad zákonem o ochraně osobních údajů (srv. s. 43).

Ve spolupráci s Odborem zahraničním se v rámci své specializace Odbor kontroly intenzivně účastnil na přípravách Úřadu k plnění úkolů spjatých s agendami týkajícími se Europolu a schengenského acquis. O ty se po vstupu do Evropské unie rozrostla dozorová povinnost Úřadu, jak je mu uloženo kompetencemi vyplývajícími z ochrany osobních údajů (další srv. s. 5; 46; 49).

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Projednávání přestupků a vedení řízení o správních deliktech

Jednou ze součástí dozorových aktivit Úřadu pro ochranu osobních údajů je rozhodování ve věci odpovědnosti správců a zpracovatelů i dalších fyzických osob za porušení povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů. Prověřování podnětů v uvedené oblasti, adresovaných Úřadu i vyplývajících z jeho vlastních poznatků, získaných v rámci kontrolní činnosti, přísluší od roku 2003 nově vytvořenému Odboru správního rozhodování.

Z problematik, kterými se v rámci prověřování správních deliktů Úřad opakovaně zabýval, je na předním místě otázka nedovoleného zveřejňování nebo zpřístupňování osobních údajů. V mnoha případech jde o delikt o to závažnější, že se zveřejňování, případně zpřístupňování dopouštějí orgány veřejné správy: Jejich činnost je upravena zákonem a rozsah jejich působnosti nelze ani z hlediska ochrany osobních údajů rozšiřovat nad rámec právních předpisů, které upravují kompetence správních institucí a stanoví vždy alespoň obecně účel a prostředky nakládání s osobními údaji.

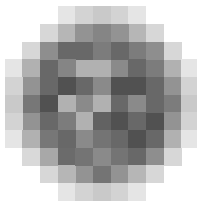
Druhou velkou skupinu porušení zákona o ochraně osobních údajů projednávaných z hlediska deliktů odpovědnosti lze nalézt v souvislosti s vyvíjením soukromoprávních aktivit v rámci vztahů podrobně zákonem neupravených. Častou příčinou porušení zákona v této oblasti je absence souhlasu potřebného pro zpracování osobních údajů a dále nedostatečná míra informovanosti subjektu údajů o způsobech nakládání s jeho osobními údaji.

Statistické výsledky charakterizující činnosti Úřadu při projednávání přestupků a při vedení řízení o správních deliktech v roce 2003 jsou uvedeny v následující tabulce.

Počet podnětů ve věci podezření ze spáchání správního deliktu celkem -----	72
z toho vlastním zjištěním -----	21
postoupením orgány činnými v trestním řízení a přestupkovými orgány -----	9
podnětem fyzických a právnických osob -----	42
Vyřízeno	
odložením před zahájením řízení -----	11
rozhodnutím o uložení pokuty -----	17
z toho pravomocně -----	9
zastavením řízení -----	0
postoupením jinému orgánu -----	2

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Styky se zahraničím a zapojení Úřadu do mezinárodní spolupráce

V oblasti styků se zahraničím a zapojení do mezinárodní spolupráce Úřad i nadále prioritně zajišťuje plnění požadavků vyplývajících z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána, tak jak tento úkol stanoví § 29 odst. 1 písm. g) zákona o ochraně osobních údajů. V souvislosti s plněním Evropské (asociační) dohody Úřad zabezpečuje v rámci své působnosti harmonizaci národní legislativy a s ní související praxe s právem Evropské unie, tzv. *acquis communautaire*. V základním dokumentu Evropské komise, kterým je v posledním roce před vstupem České republiky do Evropské unie Souhrnná monitorovací zpráva o připravenosti České republiky na členství v Evropské unii, se v kap. 3 – *Volný pohyb služeb* konstatuje: „Česká republika v rozsáhlé míře harmonizovala svoji legislativu v oblasti ochrany osobních údajů a volného pohybu těchto údajů. Nicméně je třeba učinit určité úpravy, aby zákon o ochraně dat a bankovní zákon byly doladěny. Úřad pro ochranu osobních údajů prokázal, že je plně nezávislý a výkonný. K zajištění dlouhodobě udržitelného fungování je nutné přijmout další zaměstnance.“ (Srv. s. 12) V souvislosti s Kap. 24 – *Záležitosti spravedlnosti a vnitra* se objevuje ještě příznivější hodnocení harmonizace legislativy, avšak i zde se upozorňuje na nezbytnost doplnit stav zaměstnanců dodatečným náborem.

V souvislosti se zmínkami o potřebě určitého „doladění“ zákona o ochraně osobních údajů Úřad připravil návrh novely tohoto zákona, která zajistí finalizaci transpozice příslušné Směrnice 95/46/ES ve zbývajících detailech a současně odstraní i nekompatibilitu zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, z hlediska ochrany osobních údajů. Návrh novely obou zákonů, který byl vládě České republiky předložen k 30. 9. 2003, vycházel zejména z výsledků pracovních kontaktů s příslušným pracovištěm v rámci DG Internal Market Evropské komise a rovněž z některých závěrů spolupráce se španělskými experty v rámci tzv. *twinningového* projektu Phare, ukončeného v roce 2002. Kromě základní Směrnice se návrh novely zákona o ochraně osobních údajů vyrovnává s některými dosavadními i očekávanými akty *acquis communautaire* „nižšího řádu“, jako jsou rozhodnutí Komise, kterými se upravují specifická řešení při předávání osobních údajů ze zemí Evropské unie do tzv. třetích zemí (např. na základě standardních smluvních doložek), nebo při předávání na základě zvláštních ujednání, např. s USA. Úřad rovněž spolupracoval s Ministerstvem informatiky České republiky na transpozici novější právní normy, s dopadem do oblasti ochrany osobních údajů, kterou je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o zpracování osobních údajů a ochraně soukromí v oblasti elektronické komunikace, s níž členské státy Evropské unie měly harmonizovat své právní řády do října roku 2003, a proto i Česká republika ji musí plně transponovat do data svého vstupu do Evropské unie. Transpozici nejen této Směrnice, ale i dalších aktů z tzv. „telekomunikačního balíčku“ by měl zajistit nový zákon o elektronických komunikacích připravovaný v gesci MI ČR. V rámci Evropské unie je Úřad v kontaktu a spolupracuje nejen s příslušným již zmíněným pracovištěm DG Internal Market

Evropské komise, ale zástupce Úřadu se rovněž zúčastnil čtyř zasedání Výboru podle čl. 31 pro ochranu osobních údajů, který je součástí aparátu Evropské komise a jednotlivé členské země jsou v něm obvykle zastoupeny delegátem vládního orgánu, odpovědným za provádění vládní politiky v oblasti ochrany osobních údajů, což zatím není v České republice ani v řadě dalších kandidátských států vyřešeno z hlediska kompetencí. Totéž platí o spolupráci v rámci aparátu COREPER, kde „supluje“ Úřad místo vládního orgánu, i když zatím bez přímé účasti na zasedáních.

S plněním Evropské dohody souvisí i široká součinnost Úřadu s různými ústředními orgány státní správy při přípravě České republiky na vstup do Evropské unie, a to na dvoustranné i mnohostranné mezirezortní bázi (nejčastěji koordinované MVZ ČR, Úřadem vlády a MV ČR). Kromě již zmíněné spolupráce s MI ČR v problematice informační společnosti, včetně telekomunikací a zavádění informačních technologií, Úřad bezprostředně spolupracuje především s MV ČR a MF ČR. Rozvíjela se zejména spolupráce s MV ČR při přípravě aktivit spojených s Úmluvou o Schengenu a Úmluvou o Europolu. Jde o přípravu na budoucí významné a pracovní náročné agendy, které si vyžádají specifická řešení jak v rámci tuzemské kontrolní činnosti, tak z hlediska mezinárodní spolupráce. Kromě jiného se počítá i se zastoupením Úřadu ve společných orgánech dozoru („Joint Supervisory Body“, „Joint Supervisory Authority“) v Bruselu, působících jak v souvislosti s oběma již zmíněnými Úmluvami v působnosti MV ČR, tak i s Úmluvou o využití informačních technologií pro celní účely, která spadá do kompetence MF ČR (Generální ředitelství cel). Zástupci Úřadu se již zúčastnili v pozici pozorovatelů řady zasedání všech tří společných orgánů dozoru. Příprava na tyto náročné nové agendy, které si v budoucnu nepochybně vyžádají zvýšení pracovních kapacit Úřadu (na což poukazuje i výše uvedený citát ze Souhrnné monitorovací zprávy o připravenosti České republiky na členství v Evropské unii), se již nyní neobejde bez mimořádného pracovního úsilí. Především intenzivní spolupráce s MV ČR spojená s přípravou na vytvoření Národního schengenského informačního systému (NSIS), který bude napojen na mezinárodní Schengenský informační systém, si vyžádala účast na celé řadě akcí a aktivit koordinovaných MV ČR (např. zasedání příslušných mezirezortních pracovních skupin, semináře, mise zahraničních odborníků apod.).

S plněním požadavků mezinárodních smluv souvisí i pokračující účast Úřadu na aktivitách vyplývajících ze závazků České republiky jakožto členské země Rady Evropy a OECD. Již 9. července 2001 Česká republika ratifikovala Úmluvu Rady Evropy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, jejíž ratifikace a provádění je podmínkou i pro vstup do Evropské unie, protože tuto Úmluvu převzala i Evropská unie do svého tzv. třetího pilíře (bezpečnost a vnitro) jakožto závaznou normu. V červnu 2003 Česká republika rovněž ratifikovala Dodatkový protokol o orgánech dozoru a toku údajů přes hranice, navazující na tuto Úmluvu, a ratifikaci původní Úmluvy rozšířila i na neautomatizované zpracování osobních údajů. Dodatkový protokol nabude mezinárodní platnosti až po ratifikaci pátým státem; Česká republika je čtvrtým a zatím posledním státem, který ho ratifikoval. V Radě Evropy předseda Úřadu zastupoval Českou republiku v projektové skupině pro ochranu dat (CJ-PD) a byl rovněž zvoleným členem koordinačního výboru (CJ-PD/CG). Dlouhodobě se podílí na tvorbě dokumentů Rady Evropy v této oblasti a byl pověřen zpracováním dokumentů o ochraně osobních údajů při použití čipových karet. Koncem roku 2003 skupina CJ-PD ukončila svoji činnost a její agenda přešla na Poradní výbor, zřízený podle Úmluvy č. 108 (T-PD), který je nejvyšším orgánem Rady Evropy zabývajícím se ochranou dat; při této příležitosti byl předseda Úřadu RNDr. Karel Neuwirt zvolen prvním místopředsedou T-PD. Na žádost a z pověření Rady Evropy Úřad uspořádal v Praze seminář pro vedoucí pracovníky nově vznikajícího dozorového orgánu ochrany dat Bosny a Hercegoviny.

Rovněž na půdě OECD pokračuje součinnost s Pracovní skupinou pro bezpečnost informací a soukromí (WPISP při výboru ICCP). Zvláštní význam platformy OECD a jí organizovaných akcí spočívá v získávání cenných informací o mimoevropských přístupech k ochraně dat a možnostech uplatnění seberegulačních nástrojů v dané oblasti, jako jsou etické kodexy, alternativní řešení sporů, technologie podporující soukromí apod. Významný přínos OECD se očekává ve velmi citlivé a aktuální otázce hledání vyváženého přístupu k legitimním snahám o posílení bezpečnosti v souvislosti s růstem terorismu na jedné straně a k ochraně některých demokratických hodnot, jako je právo na soukromí, na straně druhé.

Široký prostor i výzvu pro rozvoj styků se zahraničím znamená ustanovení § 29 odst. 1 písm. i) zákona o ochraně osobních údajů, kterým se ukládá Úřadu spolupracovat s obdobnými úřady jiných států. Úřad v uplynulém období plně využíval mimořádně významnou novou platformu pro styk zástupců nezávislých orgánů dozoru na nejvyšší úrovni (obvykle předsedové a/nebo jejich zástupci) členských zemí Evropské unie a kandidátských států, kterou je Pracovní skupina podle článku 29 pro ochranu osobních údajů (tzv. WP 29). Jde o prestižní orgán Evropské komise s poradním a nezávislým statutem, jehož zasedání se zástupci nezávislých národních orgánů dozoru z kandidátských států účastní v pozici pozorovatele. Předseda Úřadu, případně jeho náměstek, se v roce 2003 zúčastnil celkem šesti zasedání. Mimořádný význam nové platformy spočívá nejen v možnosti seznámit se s přípravou dokumentů ještě ve stavu jejich rozpracovanosti a se způsobem řešení aplikačních problémů v Evropské unii, ale také v možnosti účastnit se diskusí a prozrazovat vlastní hlediska a názory.

Kromě toho pokračovaly i společné aktivity zástupců nezávislých úřadů ochrany dat ze zemí střední a východní Evropy, zahájené v roce 2001 z iniciativy českého Úřadu a polského Úřadu generálního inspektora ochrany osobních údajů. Mají formu pracovních setkání předsedů, která slouží vzájemné výměně zkušeností, kromě jiného v přípravě na vstup do Evropské unie. Ke komunikaci jsou využívány společné webové stránky (www.ceecprivacy.org). Na významu nabývá i dozorová spolupráce na konkrétních případech.

V průběhu roku se zástupci Úřadu účastnili řady mezinárodních akcí, na kterých se pracovní sešli se zástupci partnerských institucí z členských států Evropské unie i z dalších evropských i mimoevropských států. Kromě zmíněných zasedání pracovní skupiny WP 29 mezi nejvýznamnější taková setkání patřily:

- Jarní konference evropských komisařů ochrany dat,
Sevilla, 3. – 4. 4. 2003
- 4. setkání komisařů ochrany dat střední a východní Evropy,
Budapešť, 28. - 29. 4. 2003
- 25. mezinárodní konference komisařů pro ochranu dat a soukromí,
Sydney, 10. – 12. 9. 2003
- 5. setkání komisařů ochrany dat střední a východní Evropy,
Berlín, 6. – 7. 11. 2003

Na rozsáhlý již výše zmíněný projekt dvoustranné nadstandardní spolupráce se španělskou Agenturou ochrany dat (APD) financovaný z Národního programu Phare, ukončený v září 2002, nepřímo v roce 2003 navázal nový projekt typu tzv. *twinning light*, dohodnutý se stejným zahraničním partnerem a rovněž financovaný z prostředků Phare. Tento půlroční projekt zahájený v září 2003 má českému Úřadu zprostředkovat zkušenosti a znalosti potřebné pro naplňování jeho úkolů v oblasti elektronických komunikací, schengenské spolupráce, Europolu a celních informačních systémů. Probíhá především formou pracovních a studijních setkání a přípravy analytických a informativních materiálů („manuálů“) španělskými odborníky. Předkládanou charakteristiku rozvoje styků se zahraničím a zapojení do meziná-

rodní spolupráce doplňuje následující přehled vybraných zahraničních akcí roku 2003, jichž se účastnili zástupci Úřadu (není zahrnuta účast na výše vyjmenovaných akcích a účast vyplývající z předchozího popisu kontinuálních zahraničních aktivit, spojených s členstvím v pracovních skupinách Rady Evropy a Evropské unie a s realizací twinningového projektu Phare):

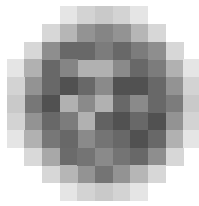
- Globální fórum OECD-APEC: Politický rámec pro digitální ekonomiku (*Honolulu, 13. – 17. 1. 2003*) Zasedání bylo věnováno problematice bezpečnosti elektronických sítí a důvěře v komunikaci, která je po nich vedena, e-obchodu a ochraně spotřebitele a soukromí
 - Seminář o ochraně dat 2003 – Základy praxe, perspektivy (*Vídeň, 20. 2. 2003*) Seminář přinesl informace o řešení problematiky ochrany osobních údajů v Rakousku a o přístupu k bezpečnosti dat v tomto státě
 - VII. pracovní schůzka o vyřizování stížností (*Varšava, 10. – 11. 3. 2003*) Obsahem schůzky bylo jednání o řešeních v oblasti přeshraničních toků informací a o přenosu osobních údajů, o tzv. „black lists“, debata o výkladu čl. 26 §1 a 2 Směrnice 95/46/ES
 - 33. schůze Mezinárodní pracovní skupiny k ochraně dat v telekomunikacích (*Curych, 17. – 18. 3. 2003*) Setkání specialistů se dotýkalo aktuálních řešení při identifikaci osob, míře transparentnosti zpracování osobních údajů a problému autorská práva vs. ochrana osobních údajů v pojetí různých států
 - Podvýbor pro vnitřní trh (*Brusel, 2. – 3. 4. 2003*) Konzultační setkání zástupců resortu České Republiky se zástupci Evropské unie
 - Vytvoření efektivního systému pro vydávání identifikačních dokumentů migrantům (*Moskva, 14. – 15. 4. 2003*) Mise Rady Evropy, jejímž členem byl předseda Úřadu, poskytovala ruským orgánům konzultaci v souvislosti s migranty z Čečenska a severního Kavkazu
 - Řízení identity v komunikačních sítích (*Berlín, 5. – 6. 5. 2003*) Jednání o obecných požadavcích na identifikaci a pravdivost v informačních systémech spojená s prezentací různých modelů „Identity managementu“ na internetu a v mobilních komunikacích
 - Pracovní setkání na Úřadu na ochranu osobních údajů (*Bratislava, 11. – 13. 5. 2003*) Konzultační schůzka k aktuálním problémům, které řeší oba Úřady. Na schůzce bylo stanoveno pravidelné čtvrtletní setkávání ke konzultacím
 - 10. zasedání Mezinárodního výboru UNESCO pro bioetiku (*Paříž, 12. – 14. 5. 2003*) Účast na setkání s cílem získat nejnovější poznatky v oblasti využívání a zpracování lidských genetických dat - závažné v kontextu dozorové povinnosti Úřadu nad registrem DNA a pro řešení přístupů k biometrickým údajům mj. z etického a legislativního hlediska
 - Konference Identifikace v e-Governmentu (*Vídeň 19. 5. 2003*) Tématické zaměření na otázky jednoznačné identifikace v e-Governmentu, s ohledem na rakouské zkušenosti
 - 18. Mezinárodní konference IFIP o bezpečnosti informací (*Atény, 26. – 28. 5. 2003*) Konference tematicky zaměřená na: Pravdivost a ochranu dat, soukromí, anonymitu údajů, bezpečnost internetu a webových stránek, bezpečnost informací – včetně e-Governmentu a e-obchodu a na zabezpečení dat v IT systémech, konkrétně především na problém přístupové kontroly
 - Konzultační jednání na Komisi pro ochranu osobních údajů v Sarajevu (*Sarajevo, 16. – 17. 6. 2003*) Podíl Úřadu na aktivitě Rady Evropy v návaznosti na seminář, který se uskutečnil v Praze. Konzultace k zákonu o ochraně osobních údajů Bosny a Hercegoviny vedená předsedou Úřadu z pověření Rady Evropy
- Zasedání společných dozorových orgánů pro Europol, Schengen a celnictví.
Účast na jednáních v rámci přípravy na povinnosti Úřadu spojené s novými agendami v rámci ochrany osobních údajů:
- (*Brusel, 24. – 27. 6. 2003*) Témata: Zpracování osobních údajů, kvalita informací (procesní vs. zpravodajská)

- *(Brusel, 24. – 25. 9. 2003)* Témata: Americký model ochrany dat; APIS; PNR data; přenos osobních údajů leteckými společnostmi dalším třetím zemím; genetické údaje; ochrana osobních údajů zaměstnanců; ochrana dat na Isle of Man
- *(Brusel, 10. – 11. 12. 2003)* Témata: Problematika veřejnosti dokumentů; rozříštění informatických systémů III. pilíře EU

- Letní akademie 2003: Ochrana osobních údajů a pečetě kvality *(Kiel, 25. 8. 2003)* Každoroční bilance technologií na podporu soukromí
- Ochrana osobních dat na internetu *(Berlín, 1. 9. 2003)* Řešení problematiky volného přístupu k informacím na internetu, zajištění řádného toku dat a ochrany soukromí
- Pracovní skupina pro ochranu dat v telekomunikacích *(Berlín, 2. – 3. 9. 2003)* Telekomunikační zákon v Evropě; e-Government; kybernetická kriminalita; zpracování dat; ochrana soukromí a osobních dat z hlediska internetu; zveřejňování osobních údajů obsažených ve veřejně dostupných dokumentech na Internetu; spaming; soukromí a MMS
- Konference „Tělo jako osobní údaj“ *(Melbourne, 8. 9. 2003)* Konference předcházela 25. mezinárodní konferenci komisařů pro ochranu dat a soukromí v Sydney; soustředila se na nové poznatky v oboru biometrie s akcentem na problematiku z hlediska ochrany soukromí
- Konference „Internet – bezprávní prostor?“ *(Berlín, 26. – 27. 9. 2003)* Rozbor opatření Německa a Francie a jejich harmonizace s Evropskou unií; kybernetická kriminalita; ochrana dat na internetu po 11. 9. 2001
- Pracovní seminář o policejním využití sledovacích technologií *(Manchester, 1. 10. 2003)* Setkání věnované technologii rozpoznávání tvarů obličeje a dozorovým technologiím
- Seminář k Schengenu v Bruselu a návštěva Europolu v Haagu *(Brusel, 6. – 7. 10. 2003, Haag, 8. – 9. 10. 2003)* Seminář k problematice zapojení nových členských států Evropské unie z hlediska dozorování dat a jejich kvality
- Konference „Řešení informační bezpečnosti v Evropě 2003“ *(Víděň, 7. – 9. 10. 2003)* Úřad se aktivně podílel na práci programového výboru konference. Věnováno bezpečnosti informací a integraci bezpečnosti do ICT-Solutions
- Světové fórum OECD o informační bezpečnosti: Směrem ke globální kultuře bezpečnosti *(Oslo, 13. – 15. 10. 2003)* Témata: Bezpečnost informací a soukromí; bezpečnost informačních systémů a sítí; kybernetická kriminalita
- Symposium o soukromí a bezpečnosti *(Curych, 21. – 22. 10. 2003)* Věnováno soukromí a identitě v digitálním světě
- VIII. pracovní schůzka o vyřizování stížností *(Řím, 23. – 24. 10. 2003)* Předávání italských zkušeností s ochranou osobních údajů a jejich přeshraničními toky
- Mezinárodní sympozium o e-Governmentu *(Postupim, 10. – 11. 11. 2003)* Zaměřeno na transparentnost a e-Government ve střední a východní Evropě
- Konference o Europolu, schengenském acquis a SIS *(Budapešť, 20. 11. 2003)* Předávání maďarských zkušeností – schengenské acquis a SIS
- Konference – Internet v r. 2004: Bezpečný, nebo jen bezpečnější? *(Berlín, 20. 11. 2003)* Problém sexuálního zneužívání dětí na Internetu a kybernetická kriminalita obecně; otázky spamingu; význam a podpora seberegulačních opatření
- Instruktažní workshop Rady Evropy o aplikacích zásad ochrany dat *(Nicosia, 4. – 5. 12. 2003)* Mise Rady Evropy pro Kypr s účastí předsedy Úřadu ve skupině lektorů. Pracovní seminář soustředěn na práva subjektu údajů a na zákonné a bezpečné zpracování osobních a citlivých údajů
- Tripartitní zasedání o spamingu *(Brusel, 12. 12. 2003)* Soustředěno na problematiku výměny informací o vyřizování stížností na nevyžádanou elektronickou poštu
- Společná kontrolní akce „Esmeralda – Vegas“ *(Varšava, 17. – 18. 12. 2003)* Předání výsledků šetření činnosti marketingové společnosti podnikající na území Polska i České republiky; koordinace postupů proti nekalému marketingu.

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Úřad, sdělovací prostředky a komunikační nástroje

V roce 2003 v rámci reorganizace Úřadu ustavené Samostatné oddělení tiskové konstatovalo kromě kvantitativního nárůstu zájmu médií také zajímavý posun v kvalitě informování veřejnosti.

Četnost kontaktů Úřadu s mediální scénou je zachycena v příložené tabulce.

Pokud jde o zlepšení kvalitativní, lze konstatovat, že často, kdy se novináři obraceli na Úřad s dotazem, zda nedochází v případě, který zachytili, o porušení zákona o ochraně osobních údajů, většinou šlo skutečně o závažné případy porušení zákona, eventuálně o složitější případy, které si vyžádaly šetření na místě. V několika oblastech – jako je například zdravotnictví, elektronická komunikace, monitorování zaměstnanců na pracovišti, biometrie – se média opakovaně k problematice ochrany osobních údajů vracela. Dá se tedy říci, že média fungovala výrazně jako zprostředkující článek mezi veřejností a Úřadem.

Také pravidelné čtvrtletní tiskové konference Úřadu nejenom sumarizují práci, kterou Úřad v oblasti legislativní a právní, ve své kontrolní činnosti a v realizaci mezinárodních kontaktů vykonal, ale obvykle nabývají i rázu hlubší rozpravy o ochraně osobních údajů. Kromě toho přispívají k prohloubení znalostí novinářů, kteří v dosti hojném počtu tiskové konference navštěvují.

Publikační činnost a šíření nových evropských a světových poznatků v oblasti ochrany osobních údajů

Úřad v roce 2003 vydal částky 22 – 29 Věstníku, kde v souladu s povinností, kterou mu ukládá zákon (§ 35, odst. 2) zveřejňoval přehled povolených zpracování osobních údajů a zrušených registrací. Jak si Úřad předsevzal, zveřejňoval rovněž postupně překlady veškerých závažných Doporučení Rady Evropy, týkajících se ochrany osobních údajů, Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2002/58/ES o soukromí v elektronických komunikacích. Následně přistoupil k publikování překladů dokumentů expertní skupiny ochránců osobních údajů při Evropské komisi zřízené podle článku 29 Směrnice 95/46/ES (pracuje pod názvem WP 29 – Working Party 29). Ve svém Věstníku Úřad publikoval rovněž překlady rezolucí přijatých na celosvětové konferenci komisařů pro ochranu dat a soukromí, která se konala v září 2003 v Sydney, informoval o publikacích majících zásadní význam pro ochranu osobních údajů a soukromí.

Tři čísla informačního bulletinu Úřadu seznamovala veřejnost jednak s čtvrtletní bilancí práce Úřadu, ale snažila se také přinést dle možností jistý tematicky profilovaný pohled na ochranu osobních údajů v současné době (soukromí na internetu, soukromí na pracovišti, soukromí a elektronická komunikace).

Největším publikačním počinem pro oblast ochrany osobních údajů v roce 2003 bylo ovšem nepochybně vydání dvou knih, které jsou dílem pracovníků Úřadu pro ochranu osobních údajů:

Kniha **Zákon o ochraně osobních údajů - Komentář** autorů JUDr. Aleny Kučerové, JUDr. Václava Bartíka, JUDr. Jaroslava Peci, RNDr. Karla Neuwirta a JUDr. Josefa Nejedlého vyšla v nakladatelství C. H. Beck. Komentuje problematiku ochrany osobních údajů jak z pohledu právního řádu České republiky, tak z pohledu právních předpisů Evropského společenství. Obsahuje podrobný výklad ustanovení zákona o ochraně osobních údajů a základních principů ochrany osobních údajů ve vztahu k právům a povinnostem osob při zpracování osobních údajů.

Osobní údaje a jejich ochrana autorů PhDr. Miroslavy Matoušové a Mgr. Ladislava Hejlíka vyšla v nakladatelství ASPI Publishing. Seznamuje s právní úpravou používání jednotlivých osobních údajů a dokumentů s osobními údaji, na příkladech z praxe komentuje povinnosti správců a zpracovatelů, práva subjektu údajů a představuje i úkoly a dosavadní zkušenosti Úřadu pro ochranu osobních údajů. Přináší rovněž přehled 482 zákonem stanovených evidencí s osobními údaji.

Obě knihy se vzájemně doplňují a společně nabízejí u nás zatím bezpochyby nejvýznamnější publikační počín, který by neměl uniknout pozornosti těch, kteří se potřebují v problematice ochrany osobních údajů orientovat, ať už jako správci osobních údajů nebo jako subjekty, které své osobní údaje potřebují v souladu se zákonem chránit.

Webové stránky Úřadu (www.uoou.cz) slouží pro tisk i veřejnost jako referenční a základní zdroj informací o práci Úřadu, o jeho aktivitách domácích i zahraničních i o vývoji v oblasti ochrany osobních údajů doma a v zahraničí. Mimo jiné na nich reaguje na aktuální problémy ochrany osobních údajů, kterých se dotýkají média, glosář předsedy Úřadu.

Knihovna Úřadu

Získáním vyhovujících pracovních prostor vznikla pro Úřad také možnost založit oborovou, specializovanou knihovnu. Obsahuje základní literaturu soustřeďující se na ochranu osobních údajů, eventuálně šíře na právní aspekty ochrany lidských práv, relevantní zahraniční publikace, které jsou nepochybně v řadě případů v České republice unikátní. V průběhu roku se knihovní fond rozšířil o 390 svazků, z toho nákupem 220, zbývající publikace získal Úřad darem nebo výměnou. V současné době je k dispozici 1020 svazků odborné oborové a základní literatury (slovníky, encyklopedie atd.).

Z periodických publikací knihovna nabízí kromě denního tisku na 30 odborných periodik (např. britský prestižní a výborně informovaný měsíčník *World Data Protection Report*).

Knihovna je budována jako prezenční a poskytuje prvořadě studijní zázemí pracovníkům Úřadu. Služby však samozřejmě nabízí i externím zainteresovaným odborníkům. Využili jich už například studenti práv, kteří v Úřadu vyhledávali konzultační a referenční oporu pro specializované práce, v nichž se zabývají ochranou osobních údajů. Moderním zpracováním svého fondu je knihovna plně otevřena budoucímu vývoji.

Ke konci 1. čtvrtletí roku 2003 získalo tiskové oddělení počítačový program *Clavius* – integrovaný knihovnický systém nové generace. Cílem systému *Clavius* je zajistit efektivní a bezproblémový chod běžné knihovnické agendy. Program *Clavius* navíc umožňuje pomocí moderních komunikačních prostředků účinnou spolupráci jednotlivých knihoven. Po zaškolení pracovníků oddělení na práci s tímto programem bylo zahájeno jeho intenzivní využívání v praxi.

Vytváření vizuálního stylu Úřadu

V průběhu roku 2003 bylo postupně realizováno vybavení Úřadu materiály, které využívají v loňském roce vytvořeného logotypu Úřadu. Vznikají na základě speciálního grafického manuálu pro vizuální styl Úřadu pro ochranu osobních údajů. Jeho autorem je Pavel Strnad, student z ateliéru grafického designu a vizuální komunikace doc. Rostislava Vaňka na Vysoké škole uměleckoprůmyslové, vítěz konkurzu na logotyp Úřadu.

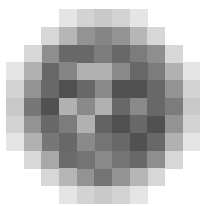
Zatím Úřad používá speciální vizitky a dopisní papíry, zadal tisk obálek a v příštím roce dle svých rozpočtových možností vytiskne další materiály, s nimiž bude spojovat svou tvář i na evropském a celosvětovém fóru, kde už byla velmi pozitivně zaznamenána podoba logotypu Úřadu. V Radě Evropy byl se zájmem oceněn i fakt, že logotyp Úřadu vznikl ve spolupráci s vysokou uměleckou školou, nikoli, jak je obvyklé, za přispění designerského ateliéru či PR agentury.

Výše uvedené komunikační prostředky Úřad využívá v případech, kdy nekoná v rámci formálních náležitostí striktně určené a vyžadované právní agendy. V případech výkonu své působnosti tedy pochopitelně i nadále používá státní symboly.

Komunikace Úřadu s médii v číslech

Období: leden - prosinec 2003

Agenturní servis	16
Tisk celkem	102
Z toho:	
Denní tisk	63
Periodika	39
Televize	55
Rozhlas	30
Podkladové materiály pro média	89
Média celkem	292

Správa informačního systému

Rok 2003 byl z pohledu informatiky rokem mnohých změn. V souvislosti s přestěhováním Úřadu do nově pronajaté budovy došlo během března k reorganizaci celé informatiky v Úřadu. Z původního Odboru správy informačního systému vznikl nový Odbor informatiky. Organizačně byl Odbor informatiky začleněn přímo pod předsedu Úřadu. Do kompetence odboru nyní patří informatika, kancelářská technika a elektronické komunikace.

V souvislosti se stěhováním Úřadu, které proběhlo v měsíci lednu, byl před Odbor informatiky postaven úkol přestěhovat veškerou kancelářskou a výpočetní techniku a v co nejkratší době zprovoznit informační systém Úřadu. Toto se podařilo během necelých 3 dnů.

Součástí nového objektu byla základní síťová struktura kategorie 5. Celkový stav sítě musel být prověřen kompletním měřením a repasí aktivních prvků. Kabelová struktura zahrnuje i telefonní linky napojené na telefonní ústřednu.

Změna sídla Úřadu si dále vynutila nové připojení informačního systému k internetu. Při této příležitosti byly změněny i podmínky připojení a Úřad byl připojen bezdrátovým spojem v pásmu 2,4 GHz. Přestěhování do nové lokality přineslo i potřebu připojení telefonní ústředny na telefonní síť. Kvůli nedostatku pevných linek v okolí nového sídla bylo zvoleno připojení bezdrátovým spojem.

V současné době podporuje informační systém pracovníky Úřadu ve většině jejich pracovních činností. Z hlediska programového vybavení se systém skládá jednak z aplikace, která podporuje vedení Registru povolených zpracování osobních údajů, a dále z aplikací podporujících mzdovou oblast, finanční hospodaření a z dalších pomocných aplikací typu Věstník, Registr správců osobních údajů na webových stránkách Úřadu, právní systémy apod. Hlavní aplikací je samozřejmě programové vybavení pro vedení Registru povolených zpracování osobních údajů, který Úřad na základě zákona o ochraně osobních údajů vede. Tato aplikace se snaží podporovat všechny pracovní činnosti spojené s registrací „Oznámení o zpracování osobních údajů“, včetně zpracování žádostí o předávání osobních údajů do zahraničí, a je neustále rozvíjena na základě nových požadavků.

Dalším úkolem, který se povedlo beze zbytku splnit, bylo udržování webových stránek Úřadu ve stále aktuálním a provozně bezchybném stavu.

Ve spolupráci s inspektory Úřadu pokračovala během celého roku další část přípravy programového modulu „Registr správců osobních údajů pro podporu kontrolní a inspekční činnosti Úřadu“.

Ve druhé polovině tohoto roku byl ve spolupráci s generálním dodavatelem informačního systému proveden mezi vybranými pracovníky Úřadu průzkum, zaměřený na požadavky kladené jednotlivými útvary Úřadu na vlastnosti produktu, pokrývajícího spisovou službu Úřadu. Na základě tohoto průzkumu bude proveden výběr vhodných produktů a bude rozhodnuto o nejvhodnější strategii nasazení vybraného řešení.

Organizačními opatřeními a změnou smluvních vztahů s dodavateli bylo v průběhu tohoto roku dosaženo snížení nákladů na datové i hlasové komunikační služby.

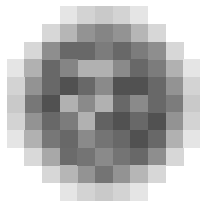
Byly splněny všechny požadavky inspektorů a pracovníků kontrolního odboru na spolupráci při kontrolní činnosti Úřadu.

V průběhu roku pracovníci Odboru informatiky zajistili doplnění potřebné výpočetní a kancelářské techniky a ozvučení zasedací místnosti Úřadu.

Kromě účasti na řadě odborných seminářů, jejichž tematika pokrývala odborné problémy provozu, spolehlivosti a bezpečnosti podnikových informačních systémů, se pracovníci Odboru informatiky zúčastnili v tomto roce několika seminářů, týkajících se přímé ochrany osobních údajů (přehled uvedených odborných seminářů je obsažen v kapitole o stycích se zahraničím a zapojení Úřadu do zahraniční spolupráce). Jednalo se o 18. mezinárodní konferenci o bezpečnosti IFIP s názvem *„Bezpečnost a soukromí ve věku nejistoty“*, dále o Pracovní setkání na téma *„Identity management v komunikačních sítích“*, o 34. schůzi Mezinárodní pracovní skupiny pro ochranu dat v telekomunikacích a o Mezinárodní symposium pro soukromí a bezpečnost.

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Personální zabezpečení Úřadu

K 31. 12. 2002 měl Úřad pro ochranu osobních údajů 71 zaměstnanců. Na základě zákona č. 517/2002 Sb., kterým byla provedena některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy a změněny některé zákony, byly agendy a veškeré povinnosti vykonávané Odborem elektronického podpisu Úřadu pro ochranu osobních údajů převedeny na nově vzniklé Ministerstvo informatiky včetně přechodu práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů zaměstnanců Odboru elektronického podpisu.

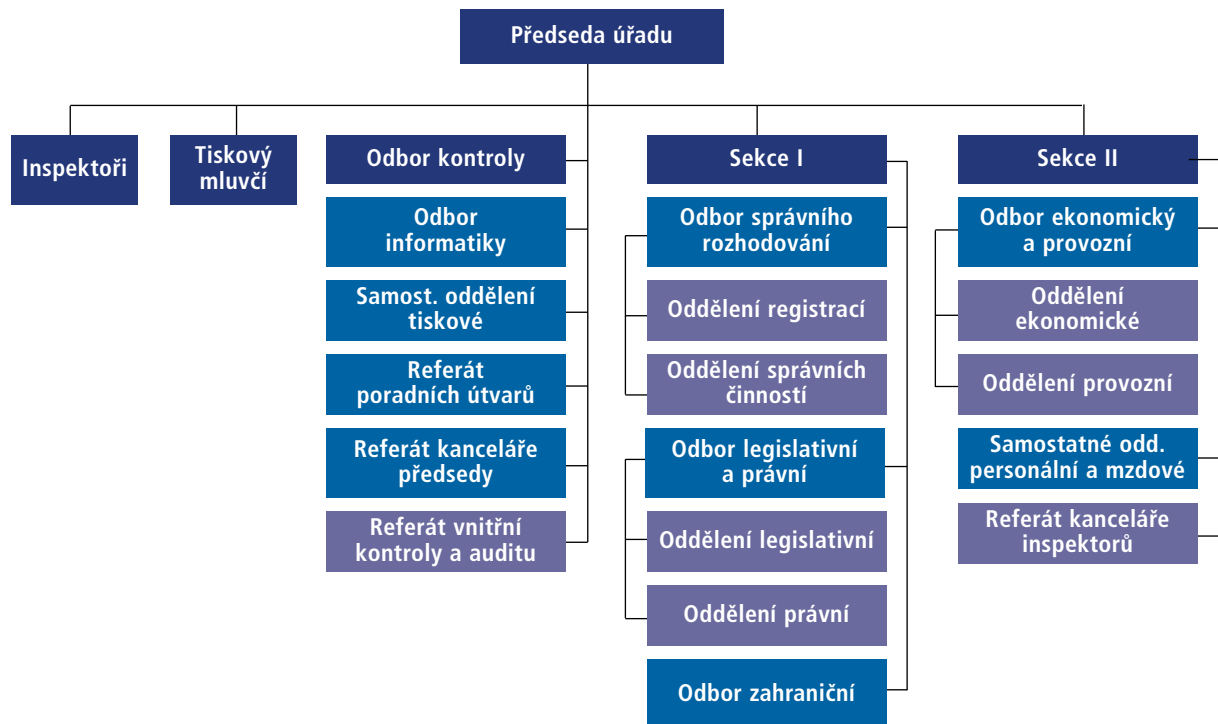
K 1. 1. 2003 měl Úřad pro ochranu osobních údajů 63 zaměstnanců.

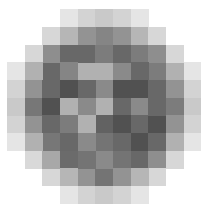
Ke dni 31. 3. 2003 rezignoval na výkon funkce inspektora Úřadu RNDr. Jiří Souček, DrSc., v souvislosti se svým dalším působením na Univerzitě Karlově.

Jmenováním paní doc. RNDr. Kamily Bendové, CSc., do funkce inspektorky, které učinil prezident České republiky dne 6. 6. 2003, byl počet inspektorů Úřadu v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, znovu doplněn na sedm.

V průběhu roku byl nábor nových zaměstnanců zaměřen zejména na personální zajištění nově vzniklého Odboru správního rozhodování a na doplnění systemizovaného počtu pracovníků Odboru legislativního a právního a k 31. 12. 2003 (k 1. 1. 2004) měl Úřad pro ochranu osobních údajů 70 (71) zaměstnanců.

Organizační struktura Úřadu

Hospodaření Úřadu

Rozpočet Úřadu byl schválen zákonem č. 234/2002 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2003.

Čerpání státního rozpočtu kapitoly 343 - Úřad pro ochranu osobních údajů

Souhrnné ukazatele ----- v tisících Kč

Nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté dotace celkem -----	723
Výdaje celkem -----	63 608

Dílčí ukazatele výdajů

Jednotné dílčí ukazatele

Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci -----	24 340
z toho: platy zaměstnanců -----	23 527
ostatní platby za provedenou práci -----	813
Povinné pojistné placené zaměstnavatelem *) -----	7 918
Převod fondu kulturních a sociálních potřeb -----	462
Výdaje na financování programů podle přílohy č. 5 -----	15 967
z toho: kapitálové výdaje -----	1 073
neinvestiční výdaje sledované v ISPROFIN -----	14 894
Běžné neinvestiční výdaje a související výdaje -----	11 921
Převod do rezervního fondu -----	3 000

Specifické dílčí ukazatele

Výdaje na realizaci Národního programu přípravy ČR na členství v EU -----	0
---	---

**) pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění*

Pozn.: Číselné údaje jsou použity z výkazů zpracovaných ke dni 30. 1. 2004

1. Příjmy

Příjmy nebyly pro rok 2003 rozpočtem rozepsány. Hlavním zdrojem dosažených příjmů byly v roce 2003 přijaté pojistné náhrady od pojišťovny Allianz a.s. za vzniklé pojistné události, a to ve výši 530 tis. Kč.

Dále se jednalo o příjmy z běžné činnosti, předepsané náhrady za ztracené předměty a vrácení nevyčerpaných mzdových prostředků za prosinec 2002.

Veškeré příjmy Úřadu byly odvedeny do státního rozpočtu.

2. Běžné výdaje

Čerpání běžných výdajů ve výši 11 921 tis. Kč bylo ovlivněno zejména nutností přestěhovat začátkem roku celý Úřad do nově pronajatého objektu v Praze 7, Pplk. Sochora 27.

To umožnilo zrušit drobné pronájmy kancelářských a skladových prostor. Další čerpání pak odpovídá běžným provozním výdajům, které vyplývají z hlavní činnosti Úřadu a jedná se zejména o položky spojené s nákupem materiálu, služeb, cestovního, údržby a výdaje související s neinvestičními nákupy.

Výše uvedená částka odpovídá požadavku na účelný a hospodárny provoz Úřadu.

3. Platy zaměstnanců a ostatní platby za provedenou práci

Čerpání rozpočtu na platy zaměstnanců a ostatní výdaje za provedenou práci odpovídá kvalifikační struktuře a plnění plánu pracovníků.

Stav k 31. 12. 2003 byl 70 zaměstnanců.

Na základě zákona č. 517/2002 Sb. bylo 9 funkčních míst a odpovídající finanční prostředky převedeny k 1. 1. 2003 na nově vzniklé Ministerstvo informatiky včetně agendy a povinností, které dříve vykonával Odbor elektronického podpisu.

4. Výdaje na financování programů zařazených v informačním systému Ministerstva financí – ISPROFIN

V souladu se schválenou dokumentací programu 243 010 „Pořízení a technická obnova investičního majetku Úřadu“ bylo celkem vyčerpáno 15 967 tis. Kč.

Z toho na investiční systémově určené výdaje SR bylo čerpáno 1 072 tis. Kč a jednalo se o nákup výpočetní techniky, jedné síťové tiskárny, audiovizuální techniky pro zasedací a přednáškovou místnost, 2ks klimatizačních jednotek pro místnost počítačového serveru, mycího stroje a skartovacího stroje.

Po kladném vyhodnocení obchodní veřejné soutěže byla uzavřena kupní smlouva na nákup objektu pro trvalé sídlo Úřadu. Plánovaná částka na koupi objektu na rok 2003 ve výši 3 000 tis. Kč z individuálně posuzovaných výdajů SR byla převedena do roku 2004, kdy v souladu se smlouvou o prodeji objektu a pozemku bude zahájeno a dokončeno financování.

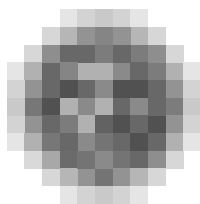
Neinvestiční systémově určené výdaje SR byly čerpány ve výši 14 894 tis. Kč a byly použity na úhradu provozních nákladů ICT, nájemného, služeb a údržby zařízení a DHIM.

5. Interní audit a vnitřní kontrola

Činnost referátu interního auditu a fungování vnitřního kontrolního systému vychází v plném rozsahu ze zákona č. 320/2001 Sb. Zajištěním interního auditu je pověřený zaměstnanec, který provedl v souladu s ročním plánem tři audity, a to audit vnitřních předpisů, audit oběhu dokladů a audit vnitřního kontrolního systému. Vnitřní kontrolu zajišťují všichni vedoucí zaměstnanci Úřadu. O výsledcích vnitřních kontrol v roce 2003 byl předseda Úřadu pravidelně informován. Drobné nedostatky byly ve většině případů neprodleně odstraněny, k závažnému zjištění ve smyslu ustanovení § 22 odst. 6 zákona o finanční kontrole nedošlo.

V tištěné podobě Výroční zprávy obsahuje
tato stránka grafický předěl.

Z důvodů úspory systémových prostředků bylo pro elektronickou
podobu grafické zpracování odstraněno.

Poskytování informací podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění

K § 18 odst. 1 písm. a)

V roce 2003 Úřad zaznamenal, že tazatelé se často dožadují informací podle zákona č. 106/1999 Sb., v platném znění, ačkoliv v podstatě žádají o výklad aplikace zákona o ochraně osobních údajů, eventuálně konzultaci ve spojitosti se zákonem o ochraně osobních údajů.

Přehled o rozsáhlé informační agendě Úřadu vyplývající z povinností stanovených zákonem č. 101/2000 Sb., v platném znění, je obsažen v souhrnné tabulce na s. 62.

K § 18 odst. 1 písm. b)

V průběhu roku 2003 obdržel Úřad 5 dotazů dle pisatelů příslušných podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

Pouze u jednoho z nich šlo skutečně o dotaz příslušný podle tohoto zákona. Dotaz byl zodpovězen v náležitém termínu.

Ve dvou dalších případech se dotazy týkaly problematiky registrace podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Další jeden dotaz se částečně týkal problematiky registrace a částečně žádal o konzultaci při výkladu určitých ustanovení zákona o ochraně osobních údajů, v platném znění.

Žádost o odpověď v jednom případě byla svou podstatou podáním podle zákona o ochraně osobních údajů a stala se součástí agendy jedné z komplexních kontrol Úřadu.

Ve všech případech však Úřad tazatelům odpověděl v termínech ukládaných zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění.

K § 18 odst. 1 písm. c)

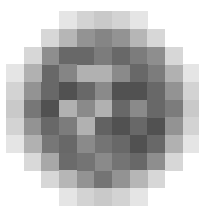
V roce 2003 není předmětné.

K § 18 odst. 1 písm. d)

Žádná řízení o sankcích se neuskutečnila.

K § 18 odst. 1 písm. e)

V roce 2003 není předmětné.

Úřad pro ochranu osobních údajů v přehledu – rok 2003

Přednášky, semináře		56
Dotazy	e-mailové dotazy	892
	Dotazy došlé poštou - právnické osoby	510
	Dotazy došlé poštou - fyzické osoby	424
	Telefonické dotazy	4 044
	Dotazy celkem	5 870
Osobní konzultace	Konzultace poskytované občanům a institucím	290
Kontakty s médii	Agenturní servis, tisk, rozhlas a televize	292
Tiskové konference	Pravidelné TK Úřadu	4
Publikované materiály *)	Věstník Úřadu (počet částek)	8
	Bulletin Úřadu (počet čísel)	3
	Stanoviska / K problémům z praxe	- / 1
	Překlady zahraničních dokumentů	12
	Tiskové zprávy a sdělení pro tisk	10
	Další podkladové materiály pro potřeby médií	89
	Publikované materiály celkem	123
Externí návštěvy webu Úřadu	Denní průměr	95
Registrace	Celkový počet registrací	3 082
Připomínkované legislativní návrhy	Zákony	77
	Vyhlášky	74
	Nařízení vlády	26
	Parlamentní tisky	9
	Ostatní	41
	Připomínkované legislativní návrhy celkem	227
Instituce, jejichž materiály (nejen legislativní povahy) byly připomínkovány	Česká národní banka	5
	Český báňský úřad	1
	Státní úřad pro jadernou bezpečnost	1

Český úřad zeměměřický a katastrální	3
Český statistický úřad	4
Národní bezpečnostní úřad	4
Úřad průmyslového vlastnictví	1
Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	2
Správa státních hmotných rezerv	2
Úřad vlády	15
Ministerstvo informatiky	25
Ministerstvo životního prostředí	12
Ministerstvo práce a sociálních věcí	24
Ministerstvo dopravy a spojů	10
Ministerstvo vnitra	31
Ministerstvo obrany	1
Ministerstvo zahraničních věcí	24
Ministerstvo školství	10
Ministerstvo spravedlnosti	22
Ministerstvo zdravotnictví	56
Ministerstvo financí	21
Ministerstvo pro místní rozvoj	9
Ministerstvo kultury	2
Ministerstvo průmyslu a obchodu	2
Ministerstvo zemědělství	3
Připomínkované materiály / Instituce celkem	290 / 25
Předávání osobních údajů do zahraničí	Počet rozhodnutí týkajících se předávání osobních údajů do zahraničí (§ 27 zákona č. 101/2000 Sb.) 89

(Tabulka zobrazuje stav k 31. 12. 2003.)

*) Dva autorské kolektivy složené z pracovníků Úřadu vydaly dvě knižní publikace zásadního významu pro ochranu osobních údajů v ČR:

*Alena Kučerová, Václav Bartík, Jaroslav Peca,
Karel Neuwirt, Josef Nejedlý*

Zákon o ochraně osobních údajů - Komentář

Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2003, 388 stran

Miroslava Matoušová, Ladislav Hejlík

Osobní údaje a jejich ochrana

Nakladatelství ASPI Publishing, s.r.o., Praha 2003,
416 stran, 10 tabulek

VÝROČNÍ ZPRÁVA ÚŘADU PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ ZA ROK 2003

VYDAL ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ.

PPLK. SOCHORA 27, 170 00 PRAHA 7,

E-MAIL: INFO@UOOU.CZ, INTERNETOVÁ ADRESA: WWW.UOOU.CZ,

NA ZÁKLADĚ POVINNOSTI, KTEROU MU UKLÁDÁ ZÁKON Č. 101/2000 SB., O OCHRANĚ OSOBNÍCH ÚDAJŮ, VE ZNĚNÍ POZDĚJŠÍCH PŘEDPISŮ, § 29, PÍSM. D), A § 36, V ÚNORU 2004.

EDITOR: PHDR. HANA ŠTĚPÁNKOVÁ, TEL. 234 665 286; FAX 234 665 505

REDAKČNÍ ZPRACOVÁNÍ: BOHUMÍR LUKAJ, ANDREA SKLENÁŘOVÁ

GRAFICKÁ ÚPRAVA: MILOSLAV ŽÁČEK

FOTOGRAFIE NA S. 5: PAVEL MOUDRÝ

PŘEDTISKOVÁ PŘÍPRAVA: **esters**, SPOL. S R.O.

TISK: TISKÁRNA DANIEL, PRAHA

DÁNO DO TISKU DNE: 13. 2. 2004